

Небојша Вуковић*

<https://orcid.org/0000-0002-9692-9062>

Институт за међународну политику и привреду
Београд, Србија

УДК 355.02(470)

327::911.3(477)"2022"

Оригинални научни рад

Примљен: 11.11.2022.

Прихваћен: 9.12.2022.

ПРИЛОГ КРИТИЧКОЈ АНАЛИЗИ РУСКЕ ВОЈНЕ СТРАТЕГИЈЕ У РАТУ У УКРАЈИНИ**

АПСТРАКТ

Рад је посвећен анализи војне стратегије руских оружаних снага током првих седам месеци трајања рата у Украјини, односно до проглашавања делимичне мобилизације и одржавања референдума у четири области Украјине о припајању Руској Федерацији. Аутор рада критички сагледава концепт тзв. специјалне војне операције и износи (хипо)тезу да је њено спровођење базирано на погрешним претпоставкама политичке и војне природе. Основна хипотеза рада је да (не)очекивано слаба постигнућа на оперативно-стратегичком нивоу Оружаних снага Руске Федерације током првих седам месеци на украјинском ратишту произилазе из неправилно формулисане стратегије, која је производ калкулантског, „компромисерског” и „споразумашког” приступа руског политичког руководства самом рату. Такав приступ (магловит циљ операције, сходно томе употреба ограничених капацитета и мирнодопски поредак у руској позадини) суштински је спутавао Оружане снаге Руске Федерације да у досадашњем периоду преломе исход рата у своју корист. Аутор се у раду служи посебним научним методама – аналитичко-синтетичком, методом генерализације и спецификације, као и општом методом друштвених наука – методом компарације.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: војна стратегија, Русија, Украјина, рат, специјална војна операција

* nebojsa@diplomacy.bg.ac.rs

** Рад је део пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2022”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

1. Уместо увода или предисторија рата у Украјини

Постоји мноштво дефиниција војне стратегије и, с обзиром на тему овог рада, било би излишно да се све оне овде наводе. За потребе развијања и доказивања (хипо)теза које су назначене у апстракт, довољно ће бити да се узме у обзир констатација да стратегија укључује, између осталог, „планирање и вођење стратегијских операција и рата у целини” (МОРФ, 2007: 699). Рад је посвећен критичкој анализи руске војне стратегије у рату у Украјини и састојаће се од уводног поглавља са његовом сажетом предисторијом, потом од критике руског планирања стратегијских операција (укључујући у то и припрему), од критике самог вођења рата, затим од критике политичких циљева, које је поставило руско руководство, као и од критике његовог понашања током сукоба, и на крају, од закључног разматрања.

Посматрано из угла стратегије, корени руске интервенције у Украјини могу се сагледати из два геополитичка угла – *регионалној* и *континенталној*.

Након насилног свргавања са власти демократски изабраног председника Украјине Виктора Јануковича 2014. године и наговештаја потпуне промене спољне (улазак у ЕУ и НАТО) и унутрашње политике (јачање, релативно новог, украјинског идентитета на уштрб руског у образовној, културној и језичкој оријентацији државних власти), те појачане репресије над проруским појединцима и групама, Руска Федерација је спретном операцијом, без проливања крви, извршила припајање стратегијски важног полуострва Крим, а доцније и (не)формално подупрла (финансијски, у живој сили и материјално-техничким средствима) бунт локалног руског становништва у регији Донбаса, које се осетило угроженим услед таласа антируског расположења, које је захватило Украјину. Рат на крајњем истоку Украјине (не и својеврстан сукоб ниског интензитета) окончан је 2015. године споразумом из Минска, који је предвиђао останак побуњених области у саставу Украјине, али са посебним статусом, који би био загарантован и новим Уставом, у којем би се нормирала децентрализација државе. Међутим, одредбе овог споразума никада нису примењене, па се сукоб у Донбасу претворио у замрзнути конфликт.

Посматрано из регионалног угла, овај рат поседује развојну матрицу, која је налик обрасцима других конфликта са постсовјетског простора и простора бивше СФРЈ. Волунтаризам комунистичких руководства у погледу креирања нових националних идентитета и цртања републичких граница, како у СССР-у, тако и у СФРЈ, осакатио је територијално, популационо и идентитетски, и руску и српску нацију. У појединим политичким и војним димензијама овај рат у Украјини доста је сличан рату који је водила Хрватска против српске заједнице на својој територији, која је уживала војну и политичку подршку Србије током највећег дела трајања тог конфликта.

Такође, и он је имао две етапе (почетну и завршну) прожете оружаној борбом (1991. и 1995. године) и период релативног затишја (замрзнутог конфликта) обележен присуством мировних снага УН (од почетка 1992. до маја 1995. године), уз мање или обимније повремене војне операције хрватске стране. И украјинска и хрватска страна су у почетној етапи рата морале да се помире са територијалним губицима, и обе су, током споменутог релативног затишја (у украјинском случају око осам, а у хрватском око четири године) квалитативно и квантитативно трансформисале своје оружане снаге (ОС) и уз помоћ, пре свега САД, значајно појачале своје војно-политичке позиције. Током „предаха”, односно током паузе у рату, и хрватска и украјинска страна фингирале су кооперативност и спремност на постизање политичког компромиса, док се, у ствари, радило само о неопходној „куповини времена” како би се однос снага померио у њихову корист. Да ова теза има смисла, потврдио је нико други до бивши украјински председник Петро Порошенко (Петро Порошенко) у периоду 2015–2019. године, изјавивши како му споразум из Минска ништа није значао и да је то било само „одвлачење пажње како би се Кијеву дало довољно времена да ојача војску” (НСПМ, 2022а). Ова изјава има велики значај, јер помаже да се целовитије и дубље сагледају стратегијски мотиви руског напада у фебруару 2022. године.

Коначно, ни сами хрватски, односно украјински званичници нису крили да постоји извесна аналогија између два конфликта. Како наводе хрватски медији, хрватски премијер Андреј Пленковић је у више наврата Украјини „нудио хрватска искуства” (Трканјес, 2022). Међутим, чини се да хрватско-украјински контакти нису остали само у домену понуда. Још 2017. године група бивших хрватских високих функционера (министарка правосуђа, министар полиције и још један званичник) посетила је Украјину. Тамо се, према саопштењу руског министарства спољних послова, на састанцима са украјинском страном „расправљало о питању поврата неконтролираних подручја на темељу искуства Хрватске из 90-их година” (Dnevnik.hr, 2017). У сваком случају, украјинско друштво и посебно систем одбране темељно су се годинама припремали за наредни оружани конфликт и евентуално враћање изгубљених области под власт Кијева.

Док се током протеклих година, према речима бившег украјинског председника Порошенка, „одвлачила пажња”, украјинске оружане снаге су по низу показатеља (људство и материјално-техничка средства) избиле на треће место у Европи, иза ОС Руске Федерације и ОС Турске. Према запажању руског војног аналитичара Владислава Шуригина (Владислав Шурыгин), Украјина је за осам година, уз огромну финансијску помоћ САД и НАТО-а, успела да пређе на нову организацију и спроведе озбиљну реорганизацију, стекне затворену дигиталну везу (комуникацију), модернизује борбено управљање, добије савремена средства за ноћно осматрање, извиђање и означавање

циљева. Купљене су савремене беспилотне летелице, док се припремала производња крстарећих ракета властите разраде. Борбена обука се водила уз помоћ америчких и НАТО инструктора. Према његовим сазнањима, западни експерти су ценили да би украјинске ОС већ 2023–2024. године могле да досегну такав ниво, који би Украјини гарантовао отпорност у било каквом конфликту са Русијом, а уз западну подршку и наношење Русији таквог губитка, који би водио ка истискивању проруских снага из Донбаса и ка њеном великом геополитичком поразу (Шурыгин, 2022). Укратко, са украјинске стране биле су реализоване/испуњене бројне претпоставке за спровођење још једне „Олује”, овог пута пар хиљада километра источније. Потенцијални руски пораз и територијална консолидација Украјине омогућили би Кијеву да без икаквих правно-процедуралних препрека тражи пријем у НАТО, што би за националне интересе Русије и њену безбедност био чин са дугорочно негативним и потенцијално врло штетним последицама.

Овде се долази до глобалног угла сагледавања разлога руског напада 24. фебруара. О њима је врло ефектно промишљао и писао високи официр и војни теоретичар управо из једне земље која је члан НАТО-а. Анализирајући рат у Украјини, италијански генерал Фабио Мини (Fabio Mini) примећује како годинама „Русија мора у Европи да трпи понижења која су јој сервирали Американци и НАТО”. И не само то. По његовом мишљењу, „офанзива САД-НАТО, која је почела пре тридесет година, састављена од провокација, понижавања, ерозије територија, дестабилизације граница и подршке унутрашњој субверзији, мора бити дочекана такође на плану безбедности и војне моћи”, јер док „Кина верује да има времена и жели да делује на економском и финансијском плану, Русија мора и жели да покаже да може да се супротстави провокацијама чак и оружјем” (Mini, 2022: 204). Када је реч о самој Украјини, Мини каже да је у питању једина европска територија, коју није окупирао НАТО (Ucraina è l'unico territorio europeo non occupato dalla Nato), као и последња капија богате Европе и прави везивни сноп (*vera fascia di connessione*) између Запада и Истока. Земље англо-америчког блока (САД, Велика Британија и Аустралија) већ примењују, сматра Мини, стратегију запречавања и блокирања поморских транзитних подручја спрема Русије и Кине. Међутим, кључно је запречавање континенталних територија, које, „започето у Европи са ширењем НАТО-а, у централној Азији са ратом у Авганистану и подршком „обојеним револуцијама”, није комплетно ако се не затворе украјинска врата” (Ibid., 205). Објашњења познатог италијанског генерала омогућавају да се сагледа и шири геополитички контекст украјинског рата, у коме улог за руску страну није била само заштита руског становништва Донбаса већ и опстанак/останак статуса Русије у светској политици као велике силе, посебно када се има у виду изванредан транспортни и стратегијски значај простора који заузима Украјина. Рат у Украјини је и

борба да се спречи геостратегијска и геоекономска маргинализација и периферизација Русије.

2. Критика планирања и припреме рата

Са становишта међународног јавног права и морала, започињањем војне акције у Украјини Москва је на себе навукла епитет агресора и вероватно начинила знатну и трајнију штету властитој репутацији у светској политици. Међутим, посматрано из угла стратегијске сврсисходности, напад од 24. фебруара уопште не делује као нерационалан чин. Напротив, реч је о тзв. превентивном рату, за који је један од најпознатијих стратега прошлог века Александар Свечин (Александр Свечин) рекао да га изазива једна држава „због тога што је јачање суседа угрожава ратом у будућности, који ће морати да води под неповољнијим условима од тадашњих”. Према томе, закључује Свечин, „превентивни рат има карактер политичке одбране и стратегијске офанзиве” (Svečin, 1956: 61). Руско руководство је (макар са становишта властите перцепције, о постојању објективних разлога/оправдања још је рано да се доноси дефинитиван суд) било у следећој дилеми – започети превентиван рат док је још неупитно војна надмоћ на његовој страни и несумњиво, из угла међународног права, извршити нелегалан акт и каналисати ка себи одијум знатног дела тзв. међународне јавности или чекати да Украјина начини први корак, покрене напад и евентуално стекне непоништиве добитке у почетној фази рата на територији (Донбас) која ионако њој припада по међународном праву, уз сигурно одобравање и подршку западних земаља и тог истог дела међународне јавности. Одлука је пала у корист првог решења.

Пре него што је започела нападе, Руска Федерација је 21. фебруара признала независност Доњецке и Луганске републике како би имала некакво правно покриће за војно ангажовање на њиховим територијама. Три дана касније започета је тзв. специјална војна операција, поводом чијег почетка се руски председник Владимир Путин обратио нацији, рекавши да је циљ операције заштита народа ове две републике и демилитаризација и денацификација Украјине, као и извођење пред суд оних који су извршили многобројне крваве злочине против цивилног становништва, укључујући у то и грађане Руске Федерације (Путин, 2022). Мотиви превентивног рата (да се не понови грешка из Другог светског рата када је непријатељ савладан, али по колосалној цени), засновани на неприхватању могућег ступања Украјине у НАТО и чак њеног нуклеарног наоружавања, били су такође присутни у Путиновом говору и врло су јасно указивали на стратегијску утемељеност одлуке о започињању напада (из угла међународног права, ситуација је сасвим обрнута).

Приликом доношења одлуке о покретању специјалне војне операције руско руководство се ослањало на две „дијагнозе” савремене Украјине – политичку и војну. Наводећи како је циљ операције денацификација, али без намере да се Украјина окупира, Путин је претпостављао да је преовлађујући или барем врло знатан део украјинског друштва проруски расположен и да он поседује политички потенцијал да након успешно и брзо изведене војне акције, којој би током њеног трајања активно помагао, идеолошки преобрази/очисти украјинско друштво (спроведе денацификацију). Позивом официрима и војницима украјинских ОС да се не супротстављају, Путин је посредно открио другу претпоставку/дијагнозу руског политичког и војног врха – без обзира на све спроведене реформе и реорганизације украјинске армије, њени припадници неће пружати јачи отпор руским трупама на терену, а у случају сукоба, украјинска војска престаће да постоји као организована сила (демилитаризација).

Полазећи од ове две тезе, Генералштаб руских оружаних снага је почетним планом предвидео врло скромне снаге за извођење замишљене операције. Према западним изворима, половином фебруара 2022. године око Украјине и у њој, Русија је, када је реч о копненој војсци, концентрисала укупно 169–190 хиљада људи под оружјем, укључујући у то и милиције ДНР/ЛНР (Carpenter, 2022). Од друга два вида оружаних снага, ратног ваздухопловства и ратне морнарице, на располагању је било око 500 борбених авиона и око 40 бродова (Jones et al., 2022: 2). Када је реч о груписању ових снага (о бројевима ангажованог људства и технике не постоји усаглашено мишљење, тако да су они могли бити и мањи, односно већи од овде назначених), може да се прихвати мишљење о њиховој концентрацији у четири стратегијске или стратегијско-оперативне групације, мада има аутора који их према правцима напада своде на свега три – северну, источну и јужну (Cristadoro, 2022: 36-37). Сет Џонс (Seth Jones) спомиње четири фронта – два наспрам Кијева (један у Белорусији, други у РФ), један према Харкову и Донбасу, а један са Крима ка Одеси, Запорожју и Мариупољу (Jones, 2022: 2). Едуард Жоли (Édouard Jolly) спомиње такође четири правца напада, при чему их недоследно именује – неке према циљу, односно објекту на који изводе (Кијев, Харков), а неке према стратегијско-оперативној основици, са које су руске јединице кренуле у напад (Донбас, Крим) (Jolly, 2022: 1). Дакле, може се условно говорити о четири стратегијске или стратегијско-оперативне групације.

Стратегијска основица полукружног облика, са које је започета тзв. специјална војна операција (СВО), подразумева да су јединице руских ОС могле да се служе конвергентним правцима напада, односно да се крећу концентрично ка унутрашњем објекту напада, односно ка реци Дњепар. У принципу, конвергентни правци су врло повољни, јер „јединице, што више продиру ка објекту напада све су ближе једна другој, фронт напада им се

сужава и све се лакше остварује садејство” (Marjanović, 1983: 38). Доцније ће у овом раду бити показано како руске јединице нису могле да искористе ово преимућство.

Иако о оперативним циљевима на почетку тзв. СВО може још увек само да се нагађа, чини се, са ове временске дистанце, да је руска стратегијска групација из Белорусије и са запада Русије имала задатак да у прва 3–4 дана дође до Кијева, те да главни град Украјине стави у потпуно окружење (Aksenov, 2022), а доцније продужи низ Дњепар и споји се са јединицама групације која је нападала Харков.

С обзиром на близину Харкова руској граници (праволинијски мање од 30 километара од његових североисточних рубова) и његов наводно (про) руски карактер, очекивало се да ће Харков бити блокиран (или чак заузет) у прва 3–4 дана и да ће у наредних неколико дана јединице ове руске стратегијске групације такође избити на Дњепар, спојити се са јединицама из правца Кијева и једним својим делом учествовати у опкољавању украјинске групације у Донбасу. Реч је, према изворима руских оружаних снага, о групацији од око 60 хиљада припадника, укључујући у то и најборбеније саставе и делове ОС Украјине (МОРФ, 2022). То је најобученија и најбоље опремљена групација украјинских снага са задатком да изводи одсудну одбрану оних делова Донбаса, који су још 2014. године потпали под контролу Кијева. У највећој мери, извођење нападне операције пало је на плећа доњецке и луганске милиције, уз подршку руског ратног ваздухопловства, оклопно-механизованих и артиљеријско-ракетних јединица оружаних снага Руске Федерације. С обзиром на то да је током протеклих година украјинска војска инжењеријски сасвим добро уредила ово подручје (десетине километара ровова и мноштво упоришних тачака и рејона), требало је да (про)руске снаге су својим дејствима мање напредују, а више да уз себе вежу противничке јединице како део њих не би био упућен као испомоћ/појачање било ка Харкову било ка југу, док се одлука очекивала на осталим правцима, где би се наводно брзо преломио исход рата. Кримска стратегијска групација руских ОС остварила је првих дана најдубље продоре (дневно по неколико десетина километара) и без већих тешкоћа/борби заузела важне градове, попут Мелитопоља, Бердјанска и коначно Херсона. На овом правцу украјинска одбрана била је најслабија и врло вероватно да је у њој било елемената издаје и саботаже. Суштински, руски политички и војни врх планирао/очекивао је да се тзв. СВО тако или слично одвија и на осталим правцима, изузев можда донбаског. Ипак, ова групација није успела да се пробије до градова Запорожја и Дњипра (Дњепропетровска), оствари контакт са јединицама из групације која је нападала Харков и дође иза леђа украјинској групацији у Донбасу.

Поставља се питање колико је било планирано да траје високо интензивна фаза тзв. СВО. Одговор на ово питање је такође у области претпоставки.

Међутим, утисак је, ретроспективно посматрано, да је план био да се она оконча у року *od 8 do 10 дана*,¹ односно за оно време за колико, у начелу, траје нападна операција стратегијског значаја (ŠNO, 1981: 179). Иако се, природно, нема увида у планове руског Генералштаба, постоје различити репери који посредно указују на очекивано трајање тзв. СВО. Такав репер је, на пример чињеница да је ваздушни простор на југу Русије (у областима које прилежу уз руско-украјинску границу) био затворен за цивилне летелице до 2. марта (Бирјуков, 2022). Јасно је да тај датум није произвољно одређен, већ је изабран на основу планираног/прижељкиваног рока за постизање суштинског резултата посредством ових нападних операција.

Када је реч о задејствованим снагама, уочљиве су њихове више него скромне размере. Према, на пример, нормама из ЈНА, које у овом раду треба посматрати искључиво као *оријентир*, а никако као образац употребе стратегијских групација, приликом нападне операције, која се одвија у 2–3 етапе, *први ешалон* је начелно јачине 2–3 корпуса и више самосталних здружених тактичких јединица видова и родова, *други ешалон* је јачине 1–2 корпуса и више самосталних здружених тактичких јединица, *трећи ешалон* (ако се формира) снаге је до једног корпуса и више здружених тактичких јединица, док се *резерва стратегијске групуације* образује од више бригада до корпуса копнене војске (КоВ-а) (SSNO, 1990: 55–56). У случају тзв. СВО четири стратегијске (оперативно-стратегијске) групације биле су формиране од елемената различитих корпуса и армија. Међутим, у *просеку* (оне су свакако међусобно биле неједнаке) свака је могла да рачуна на људство које би било довољно да попуни састав до једног корпуса КоВ-а (sic!). Краће речено, групације које је требало да извршавају задатке стратегијског значаја биле су по свом бројном стању више налик групацијама за извршење задатка оперативног значаја! Овако (пре)скромне снаге одређене су у складу са проценом стања украјинске одбране, која се темељила на претпоставци да ће, посматрано у целини, отпор снага лојалних Кијеву бити летимичан и местимичан. Када је реч о снагама које је руски Генералштаб определио за извођење тзв. СВО, француски официр и аналитичар Жан Кристоф Ноел (Jean-Christophe Noël) добро је приметио да су „снаге које су мобилисане код границе, довољне за један маневар застрашивања пре отпочињања рата (pour une manoeuvre d'intimidation avant la guerre) и евентуално за једну лаку

¹ Не постоји строго одређено време трајања овакве операције. Трајање од 8 до 10 дана одређено је према нормама из ЈНА. У совјетској литератури нападна операција *општевојне (комбиноване) армије*, коју чини неколико дивизија јачине око 50 хиљада људи, траје 6–9 дана. Четири руске стратегијске групације, које су маркиране у овом раду, према доступним подацима, имале су у просеку између 40 и 50 хиљада људи. С друге стране, према совјетској доктрини, нападна операција *фронта* којег чини неколико армија, односно 22–25 дивизија, траје 12–15 дана (Ghulam & Turbiville, 1992).

окупацију (*occupation légale*) – у случају слабог отпора, међутим оне се показују исувише ограниченим да се суоче са непријатељем који је одлучан да се одупре” (Noël, 2022: 5). Како запажа исти аутор, способност ових трупа да истрају поткопана је и примећеним логистичким тешкоћама, одсуством оперативне резерве и њиховим умором након више месеци проведених у Белорусији на вежбама.

У војним лексиконима и енциклопедијама, које је аутор овог рада консултовао (руским и домаћим), не постоји одредница „специјална војна операција”. Услед недостатка дефиниције самог појма и магловитости његовог садржаја, сложено је говорити о критеријумима успеха или неуспеха таквог подухвата. Тек би се прелиминарно могла навести нека (претпостављена) обележја специјалне војне операције – њено кратко трајање (мери се данима, евентуално недељама), изостанак великих битака и бојева, мали или умерен број војних жртава са обе зараћене стране у поређењу са бројним стањем ангажованих снага, потпун колапс система одбране нападнуте стране, велики значај неоружаних садржаја рата, попут психолошког или политичког. Оружани сукоб који би понајвише могао да личи на специјалну војну операцију, према набројаним карактеристикама, премда је сличних било диљем Европе у почетном раздобљу највећег светског сукоба у историји, јесте Априлски рат 1941. године. Из обимне студије генерала Велимира Терзића о овом рату могло би се извући више констатација, које би биле релевантне за овај рад, а једна од њих гласи да тзв. Априлски рат „може послужити као редак пример изванредно успешног дејства пете колоне, како на фронту тако и у позадини” (Терзић, 1962: 592). Несумњиво је да је руска страна веома рачунала на деловање (про)руских појединаца и група, односно на то да ће оне онеспособљавати украјинску одбрану и олакшати напредовање руских снага на терену, као и преузимање власти у већим урбаним центрима. Ипак, осим неких изузетака, таква очекивања се нису остварила и у тој чињеници такође треба тражити узрок неуспеха тзв. СВО.²

У западној стручној литератури, скоро се без изузетка наводи, уз варијације у формулацији ове тезе, да је циљ Русије био брза војна победа и обарање постојећег украјинског руководства. Тако, на пример, Роб Џонсон (Rob Johnson) сматра да је брзо освајање Украјине требало да суочи Запад са свршеним чином (*fait accompli*), попут операција у Белорусији и Казахстану. Међутим, очекивани муњевити рат (*blitzkrieg*) пропао је пошто су Украјинци уништавали (добрена, прим. аутора) возила у значајној мери дуж

² Аутор нема намеру да изједначава војну акцију савремене Русије са нападима нацистичке Немачке са становишта (гео)политике или идеологије. Када се концепт тзв. СВО упоређује са Априлским ратом, у питању је тек компарација „технике извођења”, односно тактичко-оперативних момената и ничега осим тога.

предвидљивих праваца (Johnson, 2022: 7). Сет Џонс такође наводи да Русија у овом рату није успела да реализује оно што је вероватно био њен главни политички циљ – да обори владу у Кијеву у војној операцији муњевитог рата (Jones, op. cit., 3). Француски војни аналитичар, пуковник Мишел Гоја (Michel Goya) у сличном тону примећује да је руски план предвиђао брзо заузимање Кијева. Међутим, украјински отпор је био јак, као и на другим правцима (Суми, Чернигов, Харков...) и Гоја закључује да је била довољна једна недеља да се схвати да је руски план компромитован, односно да су се стратегијске премисе слабости украјинске моћи и срдачног дочека русо-фоног становништва показале као погрешне (Goya, 2022: 33). Италијански аутор Никола Кристадоро (Nicola Cristadoro), који је, између осталог, написао и књигу о тзв. доктрини Герасимова, чак је свом тексту у часопису *Лимес* (Limes) дао наслов „Зашто је пропао Путинов блиц” (Perchè è fallito il blitz di Putin) (Cristadoro, 2022).

Руски аналитичари, посебно они блиски властима, једно су време избегавали да спекулишу на тему (не)очекиваног брзог окончања тзв. СВО или су порицали да је уопште постојала намера да се Кијев и други велики градови блокирају/заузму на препад. Међутим, коментатори који су самостални у односу на званичну политику нису се либили да напишу, на пример, да „већ није за било кога тајна да је првобитни план предвиђао блицкриг, да је планирано да се Кијев заузме у налету за неколико дана, а да ће се сама операција завршити за недељу дана” (Бирюков, 2022). По другом мишљењу, „отприлике око 3. марта, неуспех блицкрига је постао очигледан” (Иванов, 2022). Према трећем мишљењу, „рачунање на брзи слом кијевског режима није било оправдано и тактика вођења специјалне операције почела је да се мења – од блицкрига ка вођењу дуготрајних војних дејстава [...]” (Апухтин, 2022а). Ваља нагласити да је реч о коментаторима који се не могу квалификовати као проукрајински, прозападни или антируски.

Политички аспект тзв. СВО можда је најбоље сумирао у свом коментару Јуриј Апухтин (Юрий Апухтин) који је написао да је „планирана брза смена владајућег режима без окупације државе, а то је могло да се уради само напорима политичких снага и грађана Украјине уз подршку руске армије, пошто власт на челу са Зеленским није по дефиницији могла сама себе да денацификује [...]” (Ibid.). За „реализацију таквог блицкрига било је потребно да постоји неколико фактора – владајући режим требало је да падне и да бежи у иностранство, украјинска армија да обустави супротстављање и да се распадне, а власт у Кијеву требало је да преузме проруска елита, подржана проруским политичким снагама и становништвом [...]” (Ibid.). Међутим, „владајући режим није пао, армија се није разбежала, на хоризонту се нису појавили проруски политичари, народ није полетео да свргава власт

и ограничени контингент руске војске близу Кијева нашао се у вакууму са могућношћу потпуног уништења” (Ibid.).

Истини за вољу, треба нагласити да је у Русији и пре почетка тзв. СВО било трезвених и критички настројених појединаца, који су упозоравали да ће украјински отпор бити јак и да се не треба надати брзој победи. Пензионисани пуковник и војни коментатор Михаил Хадарјонак (Михаил Ходаренко) три недеље пре започињања рата, у тексту који је касније доста тумачен, а и превођен на стране језике, упозорио је да „руску војску нико неће у Украјини сачекати са хлебом, сољу и цвећем” (Ходаренко, 2022). Свој став Хадарјонак је изрекао испровоциран мноштвом текстова и јавних наступа разноразних новинара, аналитичара и политиколога, који су предвиђали топао дочек локалног становништва. Поред тога, он је оповргао став да су украјинске оружане снаге у лошем стању (јер су се у међувремену, од 2014. године модернизовале), да ће руске ОС лако постићи доминацију у ваздуху, а тачно је предвидео и да ће Запад масовно материјално подржати Украјину и њену армију, као и да ће бити доста добровољаца који ће јој приступити. У закључку Хадарјонак је рекао да „никаквог украјинског блицкрига неће бити” (Ibid.).

Дакле, може се констатовати да су политичка и војна дијагноза Кремља када је у питању Украјина биле погрешне, да су на основу њих неправилно формулисани крајњи стратегијски и оперативни задаци, те да су услед тога нереално димензиониране снаге руског војног контингента, који те задатке није могао да изврши.

3. Критика вођења стратегијских операција и рата у целини

Када се почетком марта јасно видело да се конфликт неће брзо окончати руским тријумфом, уместо брзе адаптације на новонастале околности и постепене трансформације специјалне војне операције у рат у правом смислу те речи (макар и без термилошке промене у званичном дискурсу, као што је то тренутно случај), политичко и војно руководство Руске Федерације током марта није мењало ништа у приступу. Последица тога су тешки губици у људству и материјално-техничким средствима у том периоду. Наиме, када се након неколико дана од почетка напада украјинско руководство прибрало, а украјински војни врх започео консолидовање стања на терену, захваљујући великој обавештајној подршци САД (посредством сателита, авиона за радарско откривање и навођење), издужене руске оклопно-механизоване колоне, као и колоне позадинске подршке, са слабом или непостојећом бочном заштитом или заштитом из ваздуха, заглављене у предграђима Кијева, Харкова или на прилазима другим важним стратегијским или

операцијским објектима, постале су релативно лака мета украјинских напада са копна (најчешће уз употребу преносних противоклопних система) или из ваздуха (помоћу беспилотних летелица). То је проузроковало врло осетне губитке (мере се у стотинама јединица) у тенковима, борбеним возилима пешадије и транспортерима, теретним возилима и наравно људству. Са ове временске дистанце (преко пола године) може се констатовати да су ти губици били таквих размера да су руску страну *лишили било каквих моћности да побегу у рашу/СВО извојује у 2022. години*. Тврдоглавост или инерцију руског политичког и војног врха након првих десетак дана од отпочињања рата приметио је и познати амерички аналитичар Џорџ Фридман (George Friedman). Он је почетком маја писао како руски примарни стратегијски принцип остаје исти, односно да се Русија, уместо да концентрише своје снаге на једну критичну мету пре него што се фокусира на следећу како би остварила оптималне околности за победу, и даље руководи својом примарном мисијом и визијом, заснованим на претпоставци да је украјинска војска безначајна сила, која се може поразити током постизања своје примарне стратегије – освајања градова (Friedman, 2022). Међутим, наставља Фридман, Москва је лоше калкулисала – Украјина је велика, а њене снаге се боре са расутих и тактички мобилних позиција, што је управо онај вид одбране за који је Русија лоше прилагођена (Ibid.).

Када се посматрају и анализирају поједина тактичко-оперативна и оперативно-стратегијска решења украјинске стране, могу се приметити необичне сличности између неких од њих и сугестија које је развио генерал Радован Радиновић у свом раду „Концепт битке у простору” за генералски чин крајем 1980-их година. Разматрајући могућ одговор ЈНА и ТО на агресију снага по највише Варшавског уговора, Радиновић је писао како зарад избегавања уништавајућих удара од „стране надмоћнијих агресорових снага, главнина снага које бране правце који од границе воде у дубину треба постављати бочно у односу на процијењене оклопне клинове” (Radinović, 1988: 64). Украјинске снаге су се управо тако и постављале, а потом и дејствовале по њима, како са копна, тако и из ваздуха (беспилотним летелицама). И не само то. Када је реч о спором руском напредовању, специјално у Донбасу, треба приметити да су се украјинске снаге тамо поставиле управо по моделу који је генерал Радиновић препоручивао – „простор за вођење борбе уређује се по типу упоришта”, и то тако да се „не спутава властити покрет и маневар, а да каналише дејство агресора” и да га натера да „развија снаге у ширину, да осваја простор, да трпи губитке и тако успорава продор у дубину”. Упоришта на фронту и по дубини уређују се по „систему решетке” (Ibid., 56–57). У закључном делу свог рада Радиновић је сугерисао да „груписање оружаних снага мора бити изведено по принципу стратегијске решетке, при чему су чворишта решетке пресјечне тачке тактичко-оперативних праваца који од граничног појаса

избијају у дубину. Такав принцип груписања омогућује модуларни размјештај снага, контролу свих праваца, и цјелокупне дубине и ширине ратишта [...]” (Ibid., 84). Постављајући се управо на овакав начин, украјинске снаге у Донбасу су успевале, и поред тешких губитака, да задрже под својом контролом значајан део тог региона, врше маневар у њему и пружају организован отпор, спуштајући успут темпо руског напредовања на минимум. С друге стране, руске снаге су често покушавале да фронталним нападима заузму упоришта украјинских ОС и поремете/раздију одбрамбену „решетку”, што је довело до знатних губитака у људству, те до трошења времена и ресурса, при чему су територијални добици били непропорционално мали, а целокупна нападна операција у Донбасу губила на енергичности. Уместо обухватним или обилазним нападом, јединице руских ОС најчешће су тзв. ексцентричним ударом (у фронталном нападу) покушавале да „кидају” борбени поредак Украјинаца, што се често показивало као контрапродуктивно у простору већ споменуте густе решетке упоришта, утврђења, бункера и ровова.

Утисак је да су се у почетној фази рата у Украјини две стране у рату, према подели америчког адмирала Џозефа Вилија (Joseph Caldwell Wylie), определиле за различите стратегије – руска на следствену (sequential), у слободном преводу „алгоритамску”, а украјинска на кумулативну (cumulative). Прву стратегију, каже адмирал Вили, представља „серија видљивих, дискретних корака, од којих сваки зависи од оног који му је претходио”. Друга стратегија је „мање приметна подробна акумулација ситнијих резултата, која их гомила један на другог док у неком непознатом тренутку маса акумулиране акције може бити довољно велика да буду критична” (Wylie, 1989: 24). У овом тексту је већ представљен, базиран наравно на хипотезама, руски план брзог заузимања великих градова, расечања украјинских линија одбране, избијања на Дњепар и окруживања стратегијских групација ОС Украјине. Његово остварење је управо почивало на доследности или следствености. Када се показало да је он неостварив, и након повлачења из околине Кијева, Чернигова и Сумија крајем марта, и руска страна прешла је на кумулативну стратегију задавања великог мноштва ситних удараца (углавном крстарећим, у мањој мери балистичким ракетама, доцније дроновима иранског порекла), додуше без неке кохерентне замисли, углавном по оперативно-тактичким циљевима, за које се очекивало да ће у једном моменту, када их буде довољно акумулирано, како каже Вили, довести до сламања украјинске одбране. С друге стране, украјинска команда је од почетка рата дала знатну аутономију јединицама на терену да нападају руске трупе према властитој процени и нахођењу, где год је то могуће, са задатком наношења што већих губитака како би се добило време за реорганизацију и прегруписавање снага, припрему позадине и примање помоћи из иностранства, те спровођење неколико додатних таласа мобилизације, као и за наставак рата исцрпљивања.

Посебну анализу и пажњу заслужује груписање руских стратегијских групација. Очигледно недовољне снаге, међусобно удаљене десетинама и стотинама километара, руске стратегијске групације нису уопште могле да профитирају од погодности, које су у овом тексту већ споменуте, конвергентних праваца наступања. Амерички потпуковник Данијел Дејвис (Daniel Davis), позивајући се на Клаузевица (Clausewitz), наводи да је велики пруски теоретичар препоручивао да војсковођа не ангажује своје снаге насумично, него да их концентрише у одлучујућу масу за одређени критични тренутак. Када је једном одлучујућа тачка идентификована, на њој се морају снаге ангажовати са највећом смелошћу. Дејвис каже да је Русија на почетку рата деловала баш супротно томе (Davis, 2022). Одвајајући мање од 200 хиљада људи за заузимање земље од преко 40 милиона становника, Путинови генерали су, каже Дејвис, „поделили ову релативно малу снагу у четири осе напредовања, распршујући њихову снагу свуда” (Ibid.). Да је концентрисала снаге на једну област, можда би Москва, спекулише Дејвис, успела да савлада украјинске снаге и изазове њихов колапс. Међутим, „распршивши своју снагу, Руси су дозволили украјинским трупима да задрже напредовање свуда”, то јест на сва четири правца (Ibid.).

Дејвис заправо жели да каже да је због оваквог расутог распореда руских снага *изостало изражавање тежишта* приликом планирања и извођења тзв. СВО у њеној почетној фази. Наиме, „тежиште се изражава и обезбеђује ангажовањем главних снага на изабраном правцу или делу операцијске зоне као и усмеравањем напора и активности свих других чинилаца у току припреме и у току извођења операције” (ŠNO, op. cit., 39). Иако на први поглед делује, можда услед утиска који је у први мах оставио хеликоптерски десант на аеродром Гостомељ, да је тежиште било изражено ангажованим снагама на правцу који је водио на Кијев, чињеница је да су задејствоване јединице у овом сектору, поред тога што су биле недовољно јаке, биле и слабо координиране и вођене, те да нису успеле да реализују главни циљ – окружење и блокирање украјинског главног града.

Према мишљењу Николе Кристадора, одлука да се покрене копнена офанзива дуж споменутих праваца, „који су веома удаљени једни од других, проузроковала је разређивање/растреситост распореда (*diradamento del dispositivo*), што је крајње отежало систем командовања, компликујући било маневар због борбених активности, било позадинско обезбеђење и спајање суседних сектора зарад координације јединица [...]” (Cristadoro, op. cit., 37). Поред тога, распоређивањем инвазионе снаге на више фронтава, „отежана је директна логистичка подршка јединицама услед имплицитне дисперзије снага у областима које нису додирне нити линеарне [...]”, док је „изостанак планирања обезбеђења за комуникацијске линије омогућио украјинским снагама посебне намене да изводе саботаже, разарају мостове и железничке

чворове, проузрокујући логистичку изолацију између рејона борбених дејстава и позадине” (Ibid., 42). Проблеми са логистиком у знатној су мери отупели оштрицу руског удара и напредовања, посебно око Кијева, а снимци трупа на првим линијама, које оскудевају у свему – од хране и горива до муниције и резервних делова – изазивале су салве злурадих коменатара у западним медијима и аналитици.

Друга велика примедба, која се може упутити на рачун руског вођења рата, односи се, до почетка октобра, на недовољно и недоследно онеспособљавање украјинске позадине да логистички подржава властити фронт и одржава способност украјинских јединица да воде оружану борбу.

Ни после осам месеци од почетка рата Украјина није била подвргнута дуготрајнијој и обухватнијој кампањи стратегијског бомбардовања. С обзиром на то да је Украјина природно подељена реком Дњепар на два дела и да се источно од те значајне географске препреке налазе војишта, јасно је да систем мостова (друмских, железничких и двојне намене) и брана (преко којих такође може да се одвија друмски транспорт) на овој реци представља стратегијски регион од врхунског значаја, чијим би уништавањем/онеспособљавањем целокупна групација украјинске војске на истоку земље била осуђена на вишеструко слабије попуњавање и снабдевање, пре свега материјално-техничким средствима. Тиме би она на дужи рок била онемогућена да пружа активнији отпор руским снагама. Уништавање/онеспособљавање ових 20 прелаза под контролом украјинске војске (11 друмских, 2 железничка, 7 друмско-железничких, од укупно 5 преко брана дњепарских хидроцентрала) (Широкоград, 2022), како примећује један аутор, одрезало би од снабдевања читаву украјинску војску источно од реке (без могућности адекватне алтернативе теретним бродовима, баржама, понтонима) и њен отпор би се кроз месец-два свео на нулу (Митрофанов, 2022). Зашто то до сада није учињено и да ли су таквој одлуци која је супротна логици стратегије и оператике допринели/припомогли и извесни лични пословни, односно коорпоративни интереси у самој Руској Федерацији, остаје, за сада, у сфери претпоставки.

Осим тога, није још увек спроведено систематско онеспособљавање железничке мреже, мостова, вијадукта и тунела у западној Украјини, који су у стратегијском смислу подједнако важни као и мостови преко Дњепра, јер преко њих такође стиже и превози се свеукупна материјална подршка Запада Кијеву, без које он не би могао да води рат. Како се наводи у једном америчком доктринарном документу са краја прошлог века, стратегијски напад (авијацијом, прим. аутора), посматрано историјски, и јесте покушај да се избегне кланица операција симетричних снага на површини земље, директним ангажовањем по непријатељевом центру гравитације (Air Force Doctrine Document 2–1.2, 1998: 1). Другим речима, стратегијски напад служи да се директно постигну

национални циљеви или циљеви на ратишту/војишту (national or theater strategic objectives) без претходног прибегавања класичном ратовању изнуривањем (Ibid., 2). Уместо систематског онеспособљавања украјинске саобраћајне инфраструктуре, посебно преко Дњепра, за које неки аутори тврде да је најкраћи пут за прекид крвопролића и руску победу (Широкорад, *op. cit.*), руске снаге се и даље изнурују и крваре управо у копненим операцијама/бојевима/борбама мање-више симетричних снага, јер се украјинска војска непрекидно поткрепљује западним наоружањем и муницијом.

Тек од октобра Русија почиње да изводи систематске и обимније нападе на украјинску инфраструктуру, пре свега на систем преноса електричне енергије, чиме је за кратак рок успела значајно да умањи способност украјинске позадине да материјално-технички, као и на друге начине, подржава војне напоре режима у Кијеву. Да се овој мери приступило од самог почетка тзв. СВО, питање је да ли би Украјина могла ефикасно да води рат током свих протеклих месеци.

4. Критика дефинисања/постављања политичких циљева рата

Као што је већ речено, приликом обраћања грађанима Руске Федерације 24. фебруара њен председник Владимир Путин истакао је како специјална војна операција има за циљ денацификацију и демилитаризацију Украјине. Спомињање денацификације у својству циља започетих војних операција подразумева да је власт у Кијеву (про)нацистичка, што је у социјално-психолошком контексту Европе након Другог светског рата изузетно „тешка” и оптужујућа квалификација. Оваква квалификација би такође требало да за руску страну подразумева непристајање/уклањање/одустајање од било каквог политичког компромиса или погодбе са таквим режимом, јер полазећи управо од руског/совјетског искуства из највећег светског рата у историји, поставља се питање какав је споразум са режимом којег треба денацификовати уопште могућ. Међутим, већ након првих дана рата, када се јасно назирао неуспех реализације замисли тзв. СВО, Москва је пристала да води преговоре са представницима власти коју је претходно хтела да денацификује и самим тим веома компромитовала властиту политику и стратегију, јер је, спремношћу да њени представници седну за овални сто са изасланицима Кијева, показала да су антинацистички елементи у Путиновом говору и изјавама високих званичника у Кремљу били тек „украш” за једну мобилизаторску реторику. Прва рунда преговора је била одржана већ 28. 2, друга 3. 3, а трећа 7. 3. 2022. Све три одржане су у Белорусији, за мање од две недеље трајања тзв. СВО! Четврта рунда преговора је одржана 14–15. марта, а пета 29. 3. у Истанбулу. На њој је Русија обећала и доцније спровела

„деескалацију” операције, односно повукла своје трупе из околине Кијева, Чернигова и Сумија и фокусира напоре и снаге на ослобађање Донбаса.

Истанбулски преговори и руско повлачење са севера/североистока Украјине означавају и прекретницу у погледу циља рата, односно тзв. СВО – са радикалног циља операције (рушења режима у Кијеву, односно денацификације читаве Украјине) прешло се на ограничени циљ операције (заузимање/ослобађање/анектирање одређене територије и легализација успеха). Вођење преговора је у психолошком смислу уздрмало јавност у Русији, која је већ током протекле три деценије била трауматизована „трулим компромисима” (Хасавјуртски споразум, Мински споразуми 1 и 2) и која се прибојавала да би се могао потписати споразум Минск-3, којим би спорне области ипак остале у Украјини. Осим тога, спремност Русије да ступи у комуникацију са украјинском страном послужила је као додатни аргумент властима у Кијеву да буду мање еластичне у преговорима. Како је још давно запазио познати француски стратег Андре Бофр (Andre Beaufre), да би се „непријатељ лишио сваке наде у победу или повољан споразум (arreglo ventajoso), потребно је да се покаже непоколебљива одлучност да се постигну утврђени циљеви и одбаци свака идеја компромиса” (Beaufre, 1979: 87). Руска страна је већ после четири дана од започињања тзв. СВО показала свом непријатељу да има наде да се постигне договор који ће му одговорати и доцније, како је време пролазило, украјинска страна је само подизала преговарачки улог, охрабрена развојем догађаја на фронту, све већом и осетнијом материјалном подршком Запада и руским калкулантским приступом. Уосталом, критика овог приступа је дошла и из саме Русије већ 7. марта, када је један од водећих руских теоретичара рата, пензионисани генерал Александар Владимиров у једном интервјуу изнео неколико „пророчких” опаски о развоју тзв. СВО. Како каже Владимиров, као полазник највише руске војне школе познатог ВАГШ-а (Војне академије генералштаба) учен је да се „политички циљеви рата и поставке током операције не мењају”. Такође, „рат мора да буде максимално одлучан и брз”, због чега се припрема „други и наредни ешалони и резерве, и уводе се на време у битку”, иначе се „успех може претворити у пораз”. Према мишљењу Владимирова, „позициони рат је погубан”, а „одбрана се води само против надмоћнијег непријатеља”, док било какве „паузе у рату само иду у корист непријатеља” (Владимиров, 2022).³

Како се могло видети из догађаја који су следили, у Кремљу се размишљало и деловало управо супротно од ових сугестија. Русија је прво преформулисала циљ рата (ослобађање Донбаса), иако се све до данас у свечарским

³ Интересантно је да је у неким својим каснијима интервјуима генерал Владимиров ублажио реторику те да се позитивније изјашњавао о току тзв. СВО и поред очигледних пропуста и недостатака у њеном планирању, припремању и, наравно, извођењу.

приликама и декларативно, у изјавама највиших руских званичника, денацификација Украјине и даље спомиње као крајњи циљ операције, који ће, како кажу, обавезно бити испуњен. Други ешалон стратегијског значаја никада није уведен у операцију и тек са проглашењем делимичне мобилизације, седам месеци после почетка рата, може се говорити о његовом стварању у ширем смислу. Осим низа тактичких успеха у Донбасу (међу којима се посебно истиче заузимање два крупна града – Северодоњецка и Лисичанска, поред пада Мариупоља у априлу), на осталим деловима фронта руске снаге су искључиво држале стратегијску одбрану (дефанзиву). Прегруписана и ојачана украјинска војска на појединим правцима прешла је у напад, тако да је Русија почетком септембра доживела тежак пораз у Харковској области, док је и на другим војиштима за руску страну ситуација постала сложена.

Током календарског пролећа и лета Украјина је успела да одржи, и поред низа већ споменутих пораза тактичког значаја, контролу над, за њу сложеном, ситуацијом. Успела је да спроведе више таласа мобилизације, прихвати и уведе у употребу многобројну донирану војну технику са Запада, и доцније, учини корак који је многим још током јуна и јула деловао као немогућ – да преузме стратегијску иницијативу. Правовремено су добронамерни руски коментатори указивали на фактор времена, односно на потребу да Русија максимално интензивира ратне напоре у Украјини како не би дочекала ситуацију у којој ће се однос снага мењати на њену штету. Међутим, пре него што се обелодане њихова запажања, корисно је опет осврнути се на мишљење генерал Бофра, који је у својој познатој књизи „Стратегија акције” (*Stratégie de l' action*) изнео став да „једном кад је акција покренута, генерално, она мора да буде брза и брутална (*rapide et brutale*) како би постигла своје војне циљеве што је пре могуће и створила међународни *свршен чин* (*un fait accompli international*)” (Beaufre, 1966: 109). У противном, ризикује се да непријатељ мобилише ослонце којима располаже, продужи отпор и да операција склизне у индиректну стратегију, па ће конфликт, „замишљен да буде одлучан, склизнути у изнуривање и биће решен фактором замора” (Ibid., 109–110).

Александар Адинцев (Александр Одинцев) упозоравао је још крајем јула, после низа локалних успеха руске војске (заузећа Изјума, Папаснаје, Краснога Лимана, Северодоњецка, Лисичанска) да није препоручљиво отезати извођење тзв. СВО, односно да треба да се спроведе низ мера – од увећања бројности војске на фронту за макар један и по пут, до постизања паритета у области беспилотних летелица. Набрајајући разлоге зашто не би требало одуговлачити у рату, Адинцев је наводио да постоји ризик да време ради против Русије и да не треба поновити грешку из 2014. године, када је Украјини дато осам година да се наоружа и укопа. Последица тога је да руске снаге са муком воде борбе против њених украјинских јединица. Ако ми сада „не

постигнемо успех, Украјина ће увећати свој потенцијал на рачун НАТО-а, наносиће ударе са великих растојања и наши губици ће вишеструко порасти” (Одинцев, 2022). Већ у августу, а посебно у септембру, показаће се да је Адинцев био потпуно у праву. Други разлог за убрзавање операције он види у томе што у противном случају Русија ризикује увећање својих губитака и откривање својих слабих места НАТО-у, који може да их искористи већ у великом европском рату. Као трећи разлог Адинцев наводи да руско друштво такође има одређена питања у вези са темпом вођења операције и да ће се приликом првог већег неуспеха изменити његов однос према властима. Коначно, дуг рат захтева огромне ресурсе и, пре или касније, либерални финансијски блок (у Русији, прим. аутора) може да „заврне славину” (Ibid.).

Од свих проблема са којима се Русија суочава током тзв. СВО, један од најмаркантнијих је свакако малобројност трупа на терену, која је изазвана искључиво избегавањем/одуговлачењем политичког врха Русије да прогласи макар делимичну мобилизацију. Мирнодопски режим у којем се водио рат у Украјини омогућио је многобројним војницима по уговору, који нису хтели да учествују у борбеним дејствима, да раскину радни однос са ОС без битнијих негативних последица. Претрпљени (не)повратни губици, посебно током марта, додатно су проредили строј руских бораца (овим губицима треба свакако да се придодају и они које су претрпеле јединице Доњецке, односно Луганске Републике). На почетку операције, као што се могло видети у овом раду, западни извори су укупну бројност руских стратегијских групација проценили на око 170–190 хиљада припадника. Већ у јуну, извори истог географског порекла наводили су да руске трупе које су ангажоване у Украјини имају око 142 хиљаде војника (Jones, op. cit.). У октобру, Џејмс Грир (James Greere), професор у престижној Школи напредних војних студија (School of Advanced Military Studies), изнео је процену да су руске трупе у Украјини еквивалентне снази два пуна корпуса америчке копнене војске (South, 2022). Преведено у бројеве, то значи свега око 90 хиљада (2 x 45 хиљада)! Чак и када се не би рачунале снаге из Доњецке и Луганске Републике (до 40 хиљада максимално), реч је о изузетно скромним снагама, посебно у поређењу са ситуацијом на противничкој страни, где је извршено неколико великих таласа мобилизације, после којих су већ у мају, према речима украјинског председника Владимира Зеленског (Владимир Зеленский), украјинске оружане снаге досегле 700 хиљада људи (Зеленский, 2022). Чак и да је овај број преувеличан, несумњиво је да по бројности људства украјинске трупе на ратишту вишеструко надмашују руске. Већ током јула и августа, након заузимања Лисичанска, руске снаге су показивале прве знаке посустајања и немоћи да наставе даље напредовање у региону Донбаса. Почетком септембра, за свега неколико дана, изгубљено је више хиљада квадратних километара у Харковској области и неколико важнијих градова,

попут Изјума, којег је током пролећа полагано и са муком заузимала руска војска. Нарочито је била критична ситуација на југу, где су украјинске снаге нападале из више тактичких праваца (из Николајева, Кривог Рога и Запорожја) и на неким оствариле и извесне успехе. Услед реалне претње да се руска одбрана потпуно уруши, скоро седам месеци од отпочињања ратних дејстава, руски председник Владимир Путин је 21. 9. обзнанио делимичну мобилизацију (300 хиљада људи) и референдуме за припајање Руској Федерацији у четири области (Доњецкој, Луганској, Запорошкој и Херсонској). У октобру је на овим подручјима уведено ратно стање. На тај начин рат у Украјини стекао је сасвим нову динамику и условно се може периодизовати на раздобље пре и после ових догађаја (руске мобилизације, референдума, успостављања Координационог савета за потребе ОС Русије и доношења низа других аката у руској Думи, који се директно тичу рата). Очигледно је да су, ако се рат посматра из угла руских државних и националних интереса, сви ови кораци знатно окаснели. Дошло се у ситуацију када ни оправдане и сврсисходне мере због своје неблаговремености више не могу да произведу прижељкиване резултате. Потврда тога јесте, на пример, неповољна оперативно-стратегијска ситуација, која се оформила око града Херсона и траје већ дуже време. То је мотивисало руско војно руководство да повуче своје трупе на леву обалу Дњепра и да овај регионални центар, којег Русија иначе после референдума сматра делом своје територије, препусти украјинским снагама. После пораза у Харковској области почетком септембра, у питању је још један крупан неуспех руских снага, који поред војне, има и значајну политичку и симболичку димензију.

5. Завршна разматрања

Погрешне дијагнозе украјинског друштва и војске (потцењивање) и, услед тога, ангажовање неадекватних снага, стратегијски план без јасно израженог тежишта, губљење иницијативе на фронту и њено препуштање непријатељу, оклевање да се благовремено објави мобилизација (не само резервиста, већ и привреде, административног апарата, речју позадине), изостанак кампање систематског онеспособљавања украјинске саобраћајне и енергетске инфраструктуре, а потом и, свеукупно посматрано, реактиван, а не проактиван приступ конфликту, прожет закулисним калкулантским и споразумашким намерама, посебно у периоду од фебруара до марта, довели су руски контингент у Украјини у дефанзивну позицију. И једној и другој страни у овом рату треба победа, и тренутно је на снази крхки еквилибријум са тенденцијом померања односа снага у украјинску корист. Међутим, како је то давно добро приметио француски адмирал Раул Кастекс (Raoul

Castex), само офанзива може да сломи еквилибријум како би донела решење, јер одбрана „делује да одржи еквилибријум, немоћна да начини решење” (Castex, 1994: 312). Већ више месеци, изузев малог напредовања у Донбасу, руске трупе се искључиво бране или повлаче, па стога нема на хоризонту за Русију повољног стратегијског и политичког исхода рата.

Утисак је да су у Кремљу починили сличне грешке као и Јапан у другој половини тридесетих година у рату са Кином, које је садржајно сумирао Мао Цедунг (Máo Zédōng) у свом познатом трактату „О дуготрајном рату”. Према његовом мишљењу, прва грешка јапанског руководства била је та што су полако повећавали своје снаге, што је била последица, према Маовом мишљењу, како потцењивања Кине, тако и оскудице живе силе. Друга грешка, према његовом мишљењу, била је одсуство јасно израженог главног удара. Трећа грешка је што није било обезбеђено стратегијско садејство између јапанских групација када су нападале. Четврта грешка односи се на пропуштање повољних стратегијских момената (када су Јапанци могли даље да напредују, заустављали су се, јер им је недостајало живе силе и нису имали снага за стратегијско гоњење). Пета грешка се састојала у томе да је Јапанцима ретко полазило за руком да униште окружену војску, иако су изводили многа окружења (Мао Се Тунг, 1957: 452–453).

Скоро сви пропусти које је вођа кинеске револуције набројао могли би се детектовати и када се анализира тзв. СВО, дакле почев од закаснелог/спорог појачавања у живој сили и изостанка тежишта операције, преко непостојања садејства између четири стратегијске групације, па све до пропуштања повољних стратегијских прилика (да је делимична мобилизација, на пример, проглашена, како се спекулисало, 9. маја, пред прославу Дана победе у Другом светском рату, врло је вероватно да би темпо нападне операције после заузимања Лисичанска био настављен и, сходно томе, читав Донбас би током лета завршио у поседу руских трупа) и до изостанка уништења окруженог противника (једини изузетак представља заузимање Мариупоља са уништењем или заробљавањем живе силе непријатеља).

Мао Цедунг писао је такође о још једној кључној претпоставци успеха у рату – о политичкој мобилизацији. Према његовој дефиницији, под том синтагмом се подразумева да је „потребно изаћи пред војску и народ отворено са политичким циљем рата. Сваки војник, сваки грађанин треба да схвати зашто треба ратовати, каква је веза између рата и њега лично” (Ibid., 429). Када је у питању тзв. СВО, није вођено довољно рачуна о аспекту (ре)формулисања политичког циља рата и његовој адекватној појмовној и симболичкој артикулацији пред руским јавним мњењем, о чему сведочи, између осталог, знатан број професионалних војника и припаднике Росгвардије, који су пре изабрали раскид радног уговора, него упућивање на ратиште.

Од три јасно наглашена циља тзв. СВО – заштита (ослобођење) Донбаса, денацификација и демилитаризација – ниједан до сада није испуњен. Кључна агломерација Славјанск–Краматорск, која поседује како оперативно-стратегијски значај, тако и симболичку тежину, још увек је у украјинским рукама. Без њеног заузимања бесмислено је говорити о ослобађању Донбаса. Током рата не да није остварена денацификација Украјине већ је антирусска оријентација у унутрашњој политици само појачана. Најконкретнија потврда тога јесу, на пример, забрана деловања свих „проруских партија”, приморавање УПЦ да се одвоји од Московске патријаршије, притвор за сваког ко покаже имало противљења према украјинским властима или покаже симпатије за Русију, масовно рушење споменика совјетским војсковођама и познатим руским личностима из света културе и уметности и сл. Иако су украјинске ОС у току тзв. СВО изгубиле огромну количину ратне технике, као и знатан део капацитета за њену производњу и ремонт, чињеница је, такође, да су паралелно и примиле једнако велике количине наоружања и муниције (док се ремонт оштећене технике врши у појединим европским земљама), и да тренутно употребљавају врло савремено оружје, које никада раније нису имале на располагању, попут ракетних система HIMARS, чијом су употребом нанеле знатне штете и губитке руским трупама током лета и јесени.

Осим радикалне статусне и територијалне рекомпозиције Украјине као државе, с обзиром на растуће трошкове и све веће људске губитке, сваки други резултат овог рата би за Русију био мањи или већи пораз, који би дугорочно трасирао пут ка претварању Украјине у „нову или другу Пољску”, дакле словенску земљу дубоко прожету активном русофобијом. Поставља се питање шта би радикална рекомпозиција могла да подразумева, односно каква би то украјински пораз био истовремено прихватљива победа за Русију.

Према мишљењу већ цитираног Јурија Апухтина, предуслов украјинског пораза јесте, како каже, „ослобађање Донбаса, индустријске агломерације Харков – Дњепропетровск – Запорожје – Криви Рог, црноморске области са Одесом, укључујући у то и излаз на Придњестровље” (Апухтин, 2022δ). У једном другом свом тексту исти коментатор је изнео идентичну тезу са нешто више детаља, рекавши да „кључ пораза кијевског режима лежи у његовом губитку врло великих градова југоистока (Харкова са 1,5 милиона житеља, Дњепропетровска са 981 хиљадом, Запорожја 723 хиљаде, Кривог Рога са 604 хиљаде), где су концентрисани главни индустријски и транспортни чворови Украјине и мобилизацијски ресурс за попуњавање живом силом” (Апухтин, 2022а).

Међутим, према текућој ситуацији, руске ОС су веома далеко од реализације оваквог циља. Препустиле су стратегијску иницијативу противнику и прешле из офанзиве у дефанзиву, а из дефанзиве у повлачење које има

оперативно-стратегијски значај (Херсон). Питање је да ли руско руководство, које је током овог рата дало више пута сведочанство о својим компромисним и калкулантским позицијама, уопште размишља на сличну тему. Крајем октобра, после више од осам месеци рата, руски министар спољних послова Сергеј Лавров је изјавио да је Русија спремна да „саслуша своје западне колеге уколико понуде да организују разговор о побољшању односа узимајући у обзир интересе Москве” (РТС, 2022). Изјава је дата и поред чињенице да су земље Запада до сада упутиле војну помоћ Украјини, која се мери десетинама милијарди долара, да јој пружају непроцењиву обавештајну и логистичку подршку и да су се „западне колеге” више пута јасно изјасниле да их интересује само пораз Русије у овом рату. Уосталом, и сам Лавров је још крајем маја изјавио да је „Запад (је) објавио тотални рат Русији и руском свету” (НСПМ, 2022б), па није јасно како би то и на који начин Запад могао да узме у обзир руске интересе ако против Москве води тотални рат.

Због „окова” које намеће руско политичко руководство, војна стратегија ОС РФ није могла да се на адекватан и општим приликама прилагођен начин концепцијски и оперативно артикулише и омогући победу у рату. Тако се доводи у питање не само исход једног рата већ и политичка судбина читаве Руске Федерације.

Nebojša Vuković*

Institute for International Politics and Economy
Belgrade, Serbia

A CONTRIBUTION TO THE CRITICAL ANALYSIS OF THE RUSSIAN MILITARY STRATEGY IN THE WAR IN UKRAINE**

ABSTRACT

This paper contains an analysis of the military strategy that was implemented by the Russian armed forces in the first 7 months of the war in Ukraine, that is, until the announcement of the partial mobilisation and the holding of referendums in four Ukrainian regions on joining the Russian Federation. The author of the paper critically examines the concept of the so-called special military operation (SMO) and presents the (hypo)thesis that its implementation was based on incorrect assumptions of a political and military nature. The paper's main hypothesis rests on the position that (un)expectedly poor operational and strategic achievements of the armed forces of the Russian Federation on the Ukrainian battlefield in the first 7 months are the result of an improperly formulated strategy that was a product of the calculating, "compromising" and "consensus" approach of the Russian political leadership to the war itself. Such an approach (a foggy operation objective accompanied by the consequent use of limited capacities and the peacetime order in the Russian background) essentially prevented the Armed Forces of the Russian Federation from changing the outcome of the war in their favour in the past period. The author used special scientific methods: analytical and synthetic, the method of generalisation and specification, as well as the general method used in social sciences, i.e. comparison.

KEY WORDS: military strategy, Russia, Ukraine, war, special military operation

* nebojsa@diplomacy.bg.ac.rs

** The paper was prepared as part of the project "Serbia and the Challenges in International Relations 2022", financed by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia

1. Instead of the introduction: The background of the war in Ukraine

There are many definitions of military strategy, but given the subject of this paper it would be redundant to list them all. For the purposes of developing and proving the (hypo)theses indicated in the abstract, it will suffice to take into account the statement that strategy includes, among other things, “planning and conducting strategic operations and war as a whole” (Ministry of Defence of the Russian Federation - МОРФ, 2007: 699). The paper devoted to a critical analysis of the Russian military strategy in the war in Ukraine will consist of an introductory chapter presenting a brief background, followed by a critique of the Russian planning of strategic operations (including preparation), a critique of the conduct of the war itself, a critique of the political goals set by the Russian leadership, the leadership’s behaviour during the conflict, and finally, the concluding remarks.

From the standpoint of strategy, the roots of the Russian intervention in Ukraine can be viewed from two geopolitical angles: *regional and continental*.

After the violent removal from power of the democratically elected president of Ukraine Viktor Yanukovich in 2014, certain events that hinted a complete change in foreign (accession to the EU and NATO) and after domestic policy (strengthening of the relatively new Ukrainian identity at the expense of the Russian one in the educational, cultural and linguistic orientation of the state authorities), and the increased repression of pro-Russian individuals and groups, in a skillful operation and without shedding any blood, the Russian Federation annexed the strategically important peninsula of Crimea and later (in)formally supported the rebellion of the local Russian population in the Donbas region (financially, in manpower and material-technical means) who felt threatened by the wave of anti-Russian sentiment that swept over Ukraine. The war in the far east of Ukraine ended in 2015 (albeit some sort of a low-intensity conflict did not) with the Minsk agreement, according to which the rebel areas were to remain in Ukraine under a special status guaranteed to them by the new Constitution, which was to regulate the decentralisation of the state. However, the provisions of this agreement were never implemented, so the conflict in Donbas turned into a frozen conflict.

Viewed from a regional standpoint, this war has a development pattern that is similar to those of other conflicts from the post-Soviet and former SFRY areas. The voluntarism of the communist leaders regarding the creation of new national identities and the drawing of republics’ borders, both in the USSR and the SFRY, crippled both the Russian and Serbian nations - territorially, populationally and identity-wise. In certain political and military dimensions, the war in Ukraine is quite similar to that which was waged by Croatia against the Serbian community within it, which enjoyed the military and political support of Serbia during most of the conflict. It, too, had two stages (initial and final) that were filled with armed conflicts (in 1991 and 1995) and a period of relative calm (frozen conflict) marked

by the presence of UN peacekeeping forces (from the beginning of 1992 to May 1995), with occasional small- or larger-scale military operations by the Croatian side. Both the Ukrainian and Croatian sides had to come to terms with territorial losses in the initial stage of the war, and both, during the above mentioned period of relative calm (which lasted approximately 8 years in the Ukrainian case, and about four in the case of Croatia) qualitatively and quantitatively transformed their armed forces, significantly strengthening their military and political positions with the assistance, above all, of the USA. During the period of calm, i.e. the pause in the war, both the Croatian and Ukrainian sides feigned cooperation and readiness to reach a political compromise, while in fact only “buying time” that was necessary to shift the balance of power in their favour. That this thesis makes sense was confirmed by none other than former Ukrainian president Petro Poroshenko, in the period 2015-2019, who said that the Minsk agreement meant nothing to him and that it only served as a “distraction to give Kiev sufficient time to strengthen its army” (HCIIIM, 2022a). This statement is extremely significant because it helps us to understand, more fully and deeply, the strategic motives of the Russian attack in February 2022.

Finally, the Croatian and Ukrainian officials themselves do not hide the fact that there is a certain analogy between the two conflicts. According to the Croatian media, on several occasions Croatian Prime Minister Andrej Plenković “offered to share Croatian experiences with Ukraine” (Trkanjec, 2022). However, it seems that Croatian-Ukrainian contacts did not remain only in the domain of offers. Back in 2017, a group of former Croatian high-ranking state officials (Minister of Justice, Minister of Police and another official) visited Ukraine. According to the press release of the Russian Ministry of Foreign Affairs, at the meetings with the Ukrainian side they “discussed the ‘return of uncontrolled areas’ based on Croatia’s experience from the 1990s” (Dnevnik.hr, 2017). In any case, the Ukrainian society - and especially its defence system - spent years preparing for the next armed conflict and the eventual return of the lost areas under the rule of Kiev.

According to former Ukrainian President Poroshenko, after the years that were spent on “distraction”, a number of indicators showed the Ukrainian armed forces ranked third in Europe (in manpower and material and technical resources), behind those of the Russian Federation and Turkey. According to the observation of the Russian military analyst Vladislav Shurygin, with the enormous financial assistance of the US and NATO, in 8 years Ukraine managed to switch to a new form of organisation, seriously reorganise, acquire a closed digital connection (communication), modernise combat management and obtain modern means for night observation, reconnaissance and target marking. It purchased modern drones and prepared for the production of self-developed cruise missiles. Combat training was conducted with the help of American and NATO instructors. According to Shurygin, Western experts thought that by 2023-2024 the Ukrainian armed

forces could reach a level that would guarantee Ukraine's ability to withstand any conflict with Russia, as well as its ability to inflict, with Western support, such a loss on Russia that would lead to the displacement of pro-Russian forces from Donbas and its great geopolitical defeat (Шурыгин, 2022). In short, the Ukrainian side had realised numerous tasks that were required for the implementation of another "Storm" (1995 Croatian Army operation), this time a couple of thousand kilometres further to the east. A potential Russian defeat and the territorial consolidation of Ukraine would then allow Kiev to seek admission to NATO without any legal and procedural obstacles, which would constitute an act with long-term negative and potentially very harmful consequences for Russia's national interests and security.

At this point, we are coming to the global angle of looking at the reasons for the Russian attack on 24 February, which were very effectively reflected upon and written about by a high-ranking officer and military theorist from a country that happens to be a member of NATO. Analysing the war in Ukraine, Italian general Fabio Mini noted that, for years, "Russia had to suffer humiliation caused to it by the Americans and NATO" in Europe. But that was not all. In his opinion, "the US-NATO offensive that began 30 years ago, and which consisted of provocations, humiliation, erosion of territories, destabilisation of borders and support for internal subversion must also be meet in terms of security and military power", because while "China believes that it has time, and wants to act on the economic and financial front, Russia must show, and wants to show that it can confront the provocations, even if it has to do it with weapons" (Mini, 2022: 204). As for Ukraine itself, Mini says that it is the only European territory that has not been occupied by NATO (Ucraina è l'unico territorio europeo non occupato dalla Nato), as well as the last gate of rich Europe and the true connecting point (vera fascia di connessione) between the West and the East. In Mini's opinion, the countries of the Anglo-American bloc (USA, Great Britain and Australia) are already applying the strategy of interrupting and blocking maritime transit areas towards Russia and China; however, it is crucial to also block the continental territories, which - although "started in Europe with the expansion of NATO, in Central Asia with the war in Afghanistan, and with the support for 'colour revolutions' - is not complete unless the Ukrainian door is closed" (Ibid., 205). The explanations provided by the famous Italian general make it possible to also see the wider geopolitical context of the Ukrainian war, in which the stake for the Russian side was not only the protection of the Russian population of Donbas, but also the survival/retention of Russia's status in world politics as a great power, considering the extraordinary transport and strategic importance of the area that makes up Ukraine. The war in Ukraine is also a struggle to prevent geostrategic and geoeconomic marginalisation and peripheralisation of Russia.

2. Criticism of war planning and preparation

From the standpoint of international public law and morality, by starting military action in Ukraine, Moscow attracted the label of aggressor and probably caused considerable and lasting damage to its own reputation in world politics. However, from the point of view of strategic expediency, the attack of 24 February does not appear to be an irrational act at all. On the contrary. This is a so-called preventive war, which one of the most famous strategists of the last century, Alexander Svechin, defined as a war that was “provoked by one state because it fears that the growing strength of its neighbor will threaten it in a future war which would have to be conducted under more adverse conditions than those of the present”. Therefore, concludes Svechin, “a preventive war is characterized by a situation of political defense and strategic offense” (Svečin, 1956: 61). The Russian leadership (although it is still too early to pass a definitive judgment on the existence of objective reasons/justifications, at least from the point of view of its own perception) thus had the following dilemma: to start a preventive war while military superiority was still unquestionably on its side, performing - from the point of view of international law - an unlawful act and attracting the odium of a significant part of the so-called international public, or to wait for Ukraine to take the first step, launch an attack and possibly gain irrevocable gains in the initial phase of the war in the territory that, according to international law, belongs to it anyway (Donbas), with the undoubted approval and support of Western countries and that same part of the international public. The decision was made in favour of the former.

Before it started the attack of 21 February, the Russian Federation recognised the independence of the republics of Donetsk and Lugansk in order to have at least some legal cover for military engagement in their territories. Three days later, the so-called special military operation began. On that occasion, Russian President Vladimir Putin addressed the nation, saying that the goal of the operation was to protect the people of the two republics, demilitarise and denazify Ukraine, and bring to justice those who have committed numerous bloody crimes against the civilian population, including citizens of the Russian Federation (Путин, 2022). In this speech, Putin mentioned the motives of a preventive war (to avoid repeating the mistake made during the Second World War, when the enemy *was* defeated but at a colossal cost) and the unacceptability of Ukraine’s possible accession to NATO and even its nuclear armament, very clearly indicating the strategic validity of the decision to launch the attack (from the point of view of international law, the situation is however completely opposite).

When making the decision to launch a special military operation, the Russian leadership relied on two “diagnoses” of modern Ukraine - political and military. Stating that the goal of the operation was denazification, without the intention of occupying Ukraine, Putin assumed that the prevailing or at least a very significant

part of Ukrainian society was in fact pro-Russian, and that it had the political potential to ideologically transform/purify Ukrainian society (i.e. to implement denazification) after a successful and quick military action which said society would actively help for as long as it lasted. By calling on the officers and soldiers of the Ukrainian Armed Forces not to oppose the operation, Putin indirectly revealed the other assumption/diagnosis made by the Russian political and military leadership: the belief that, regardless of all the reforms and reorganisations of the Ukrainian army, its members would not strongly resist Russian troops on the ground and that, in the event of a conflict, the Ukrainian military would quickly cease to exist as an organised force (demilitarisation).

Proceeding from these two theses, the General Staff of the Russian Armed Forces initially envisaged very modest forces to carry out the planned operation. According to Western sources, in the middle of February 2022, Russia amassed a total of 169.000-190.000 people under arms around and in Ukraine itself, including the militias of Donetsk and Luhansk (Carpenter, 2022). As for the other two services of armed forces, the Air Force and the Navy, Russia had available some 500 fighter planes and 40 ships (Jones, Wasielewski, Bermudez, 2022: 2). As for the grouping of these forces (there is no agreed opinion on the number of engaged personnel and equipment, so they could be smaller or larger than indicated here), one can accept the opinion that they are concentrated in four strategic or strategic-operational groupings although there are authors who believe that there are only three such groupings based on the direction of attacks: in the north, east and south (Cristadoro, 2022: 36-37). Seth Jones mentions four fronts: two in the direction of Kiev (one in Belarus, the other in the Russian Federation), one towards Kharkiv and Donbas, and one from Crimea towards Odesa, Zaporozhye and Mariupol (Jones, 2022: 2). Édouard Jolly also mentions four directions of attack, but he names them inconsistently - some based on the target (Kiev, Kharkiv), and some based on the strategic-operational bases from which the Russian units have launched the attack (Donbas, Crimea) (Jolly, 2022: 1). Therefore, conditionally speaking, there are four strategic or strategic-operational groupings.

The semi-circular strategic base from which the so-called special military operation (SMO) was launched implies that the units of the Russian Armed Forces could use convergent attack directions, that is, move concentrically towards the internal object of the attack, i.e. the Dnieper River. In principle, convergent directions are highly favourable because “units, the more they penetrate towards the object of attack, the closer they are to each other; the front of their attack narrows and their cooperation becomes much easier” (Marjanović, 1983: 38). In the text below, we will show why Russian units were not able to use this advantage.

Although one can only guess what the operational goals were at the beginning of the so-called SMO, it seems - from this time distance - that the Russian strategic grouping from Belarus, and that from the west of Russia, had the task to

reach Kiev, the capital of Ukraine, in the first three to four days and completely surround it (Aksenov, 2022), only to later proceed down the Dnieper and join the units of the group that was attacking Kharkiv.

Given Kharkiv's proximity to the Russian border (in a straight line, it is located less than 30 kilometres from its northeastern edges), and its supposedly (pro) Russian character, it was expected that Kharkiv would be surrounded (or even captured) within the first three to four days, and that in the next few days the units of this Russian strategic groupings would also reach the Dnieper, merge with the units coming from the direction of Kiev, and that some of them would even take part in the surrounding of the Ukrainian groupings in Donbas. According to the sources from the Russian armed forces, this group consisted of some 60.000 troops, including the most powerful combat formations and units of the Armed Forces of Ukraine (MOPΦ, 2022). This was the best trained and best equipped grouping of the Ukrainian forces, which was tasked with defending the parts of Donbas that had fallen under the control of Kiev back in 2014. To the greatest extent, the execution of the offensive operation was assigned to the Donetsk and Luhansk militias, with the support of the Russian Air Force and the armored and artillery and rocket units of the Armed Forces of the Russian Federation. Considering that in the past years the Ukrainian army has engineered this area quite well (making tens of kilometres of trenches and numerous strongholds), the (pro)Russian forces should have focused less on advancing and more on binding the opposing units, in order to prevent some of them from being deployed as assistance/reinforcement either to Kharkiv or to the south, while expecting the decision concerning the other directions, where the outcome of the war was allegedly to be decided very quickly. In the first days, the Crimean strategic grouping of the Russian armed forces made the deepest penetrations (several tens of kilometres per day), capturing important cities such as Melitopol, Berdyansk and finally Kherson, without any major difficulties/battles. In this direction, the Ukrainian defence was the weakest and it is also very likely that it included some elements of treachery and sabotage. Essentially, the Russian political and military leadership planned/expected the so-called SMO to also proceed in the same or similar way in other directions, with the possible exception of Donbas. However, this group did not manage to reach the cities of Zaporozhye and Dnipro (Dnipropetrovsk), make contact with units from the group that attacked Kharkiv and approach the Ukrainian grouping in Donbas from rear area.

How long was the highly intensive phase of the so-called SMO planned to last? The answer to this question also remains an assumption; however, in retrospect, the impression is that the plan was to end it within *8 to 10 days*,¹ that is, in the

¹ There is no strict definition of the duration of an operation such as this one. According to the norms of the YPA, it ought to last 8 to 10 days. In Soviet literature, the offensive operation

amount of time that, in principle, an offensive operation of strategic importance should take (ŠNO, 1981: 179). Although, naturally, no one has insight into the plans of the Russian General Staff, there are various indicators that indirectly show the expected duration of the so-called SMO, such as e.g. the fact that the air space in the south of Russia (in the areas adjacent to the Russian-Ukrainian border) was closed to civilian aircraft until 2 March (Бирюков, 2022). It is clear that this date was not determined arbitrarily, and that it was rather chosen based on the planned/desired deadline set for achieving the essential result through these offensive operations.

As regards the forces involved, their more than modest proportions are quite obvious. According to e.g. the norms of the Yugoslav People's Army (YPA), which in this paper should be viewed exclusively as an *orientation* and not as a pattern for the use of strategic groupings, during an offensive operation that takes place in two to three stages, the *first echelon* generally consists of two to three corps and several independent joint tactical units of various types and categories; the *second echelon* consists of one to two corps and several independent joint tactical units, the third echelon (if formed) of up to one corps and several joint tactical units, while the *strategic reserve* should consist of several brigades to one corps (SSNO, 1990: 55-56). In the case of the so-called SMO, four strategic (operational-strategic) groupings were formed from elements of different corps and armies; however, *on average* (as they were certainly not equal to each other), each could count on manpower that would be sufficient to fill up to one army corps (sic!). In short, the groupings that were supposed to carry out tasks of strategic importance - in terms of their numerical strength - more resembled groups that would be charged with carrying out tasks of operational importance! Such (overly) modest forces were determined in accordance with the assessment of the state of the Ukrainian defence, which was based on the assumption that, viewed as a whole, the resistance of the forces loyal to Kiev would be fleeting and sporadic. When it comes to the forces the Russian General Staff assigned to carry out the so-called SMO, French officer and analyst Jean-Christophe Noël correctly noted that "the forces mobilised at the border are sufficient for an intimidation maneuver that precedes the start of the war (pour une manoeuvre d'intimidation avant la guerre) and possibly for an easy occupation (occupation légère); in the event of weak resistance, however, they are too limited to face an enemy that is determined to resist" (Noël, 2022: 5). As noted by the same author, the ability of these troops to persevere was undermined

of the *combined army*, which consists of several divisions composed of about 50,000 troops, should last 6 to 9 days. According to the available data, the four Russian strategic groupings discussed in this paper had an average of 40.000 to 50.000 troops. On the other hand, according to the Soviet doctrine, the offensive operation on the *front*, which consists of several armies, i.e. 22-25 divisions, should last 12 to 15 days (Ghulam & Turbiville, 1992).

also by the observed logistical difficulties, the absence of operational reserve, and their fatigue after several months spent in Belarus, doing exercises.

Military lexicons and encyclopaedias (Russian and domestic) the author consulted for the purpose of writing this paper do not contain the definition of a special military operation. Due to the lack of definition of the term itself and the vagueness of its content, it is difficult to talk about the criteria of success or failure of such an undertaking. One could list some (presumed) characteristics of a special military operation, but only preliminarily: its short duration (which is measured in days, possibly weeks), the absence of major battles and fights, a small or moderate number of military casualties on both warring sides compared to the number of engaged forces, the complete collapse of the defence system of the attacked side, and the great importance of non-military aspects of war, such as those that are psychological or political. According to the listed characteristics, the armed conflict that would most resemble a special military operation would be the April War of 1941, although similar armed conflicts were present all over Europe in the initial period of the largest world war in history. From the extensive study of General Velimir Terzić on this war, one could draw several conclusions that could be relevant for this paper. One of them is that the so-called April War “can serve as a rare example of extraordinarily successful activity of the fifth column, both on the front and in the background” (Терзић, 1962: 592). There is no doubt that the Russian side was very much counting on the activity of (pro)Russian individuals and groups in terms of disabling the Ukrainian defence and facilitating the advancement of Russian forces on the ground, as well as taking over the power in larger urban centres. However, apart from a few exceptions, such expectations have not materialised, and it is also in this fact that we should look for the cause of the failure of the so-called SMO.²

Almost without exception, the Western expert literature states that Russia’s goal was to achieve a quick military victory and overthrow the existing Ukrainian leadership, with possible variations concerning the formulation of this thesis. For example, Rob Johnson believes that the rapid takeover of Ukraine was supposed to have presented the West with a *fait accompli*, like operations in Belarus and Kazakhstan. However, the expected *blitzkrieg* failed because “the Ukrainians destroyed vehicles at a significant rate along predictable routes” (Johnson, 2022: 7). Seth Jones states also that, in this war, Russia has failed to realise what was probably its main political goal: overthrowing the government in Kiev in a military *blitzkrieg* operation (Jones, op. cit., 3). The French military analyst, Colonel Michel

² It is not the intention of the author to equate the military action of modern Russia with the attacks of Nazi Germany in terms of (geo)politics or ideology. When the concept of the so-called SMO is compared to the April War, it is only a comparison of the “technique of execution”, i.e. the tactical-operational moments, and nothing else.

Goya, notes in a similar tone that the Russian plan envisaged a quick capture of Kiev. However, Ukrainian resistance was strong, as was the resistance elsewhere (Sumy, Chernihiv, Kharkiv...), so Goya concludes that one week was sufficient to realise that the Russian plan was compromised, i.e. that the strategic premises of the weakness of Ukrainian power and the warm welcome of the Russian-speaking population have proven to be incorrect (Goya, 2022: 33). Nicola Cristadoro is an Italian author who, among other things, wrote a book about the so-called Gerasimov Doctrine. He even gave his article, which appeared in the *Limes* journal, the title “Why Putin’s Blitz Failed” (Perchè è fallito il blitz di Putin) (Cristadoro, op. cit).

Russian analysts, especially those close to the authorities, have for a while avoided speculating on the (un)expected quick end of the so-called SMO or have denied that there was any intention at all to surround/seize Kiev and other major cities. However, commentators independent of the official policy did not hesitate to say, for example, that “it is no longer a secret to anyone that the original plan envisaged a *blitzkrieg*, that Kiev was to be taken in a rush in a few days, and that the operation was supposed to be completed in one week” (Бирюков, 2022). According to another opinion, “the failure of the *blitzkrieg* became obvious sometime around 3 March” (Иванов, 2022). According to the third opinion, “counting on the rapid collapse of the Kiev regime was not justified, so the tactics of conducting the special operation began to change – from a *blitzkrieg* to conducting long-term military operations [...]” (Апуктин, 2022a). It should be emphasised that these were commentators who could not be qualified as either pro-Ukrainian, pro-Western or anti-Russian.

The political aspect of the so-called SMO was perhaps best summed up in the comment of Yuri Apukhtin, who wrote that “a swift change of the ruling regime was planned without the occupation of the country, and this could only be done through the efforts of the political forces and citizens of Ukraine with the support of the Russian army, since the government led by Zelensky could not, by the nature of things, denazify itself” [...]. In order to realise such a *blitzkrieg*, several factors needed to exist: the ruling regime had to fall and leave the country; the Ukrainian army had to stop fighting back and disintegrate; power in Kiev had to be taken over by a pro-Russian elite, supported by pro-Russian political forces and the population” [...] However, “the ruling regime did not fall, the army did not disperse, pro-Russian politicians did not appear on the horizon, the people did not rush to overthrow the government, and the limited contingent of the Russian army near Kiev found itself in a vacuum, threatened by the possibility of complete destruction” (Ibid.).

For the sake of truth, it should be said that even before the beginning of the so-called SMO, there were some sober and critically minded individuals in Russia who warned that the Ukrainian resistance would be strong and that one should not

hope for a quick victory. Three weeks before the start of the war, in a text that was later widely interpreted and translated into other languages, retired colonel and military commentator Mikhail Khodaryonok warned that “no one in Ukraine will greet the Russian army with bread, salt and flowers” (Ходаренюк, 2022). Khodaryonok expressed his opinion because he was provoked by the multitude of texts and public appearances of various journalists, analysts and political scientists who predicted a warm welcome from the local population. In addition, he refuted the position that the Ukrainian armed forces were in a bad state (because they have been modernised since 2014), and that the Russian Armed Forces would easily achieve dominance in the air. He also correctly predicted that the West would provide massive support to Ukraine and its army, which would be joined by numerous volunteers. In his conclusion, Khodaryonok said that “there will be no *blitzkrieg* in Ukraine” (Ibid.).

Therefore, it can be concluded that the political and military diagnoses of the Kremlin when it comes to Ukraine were incorrect, that - based on the above - the ultimate strategic and operational tasks were improperly formulated, and that, as a result, the forces of the Russian military contingent were unrealistically sized and could not complete the assigned tasks.

3. Criticism of conducting strategic operations and war as a whole

Although at the beginning of March it became clear that the conflict would not end quickly with a Russian triumph, instead of quickly adapting to the new circumstances and gradually transforming the special military operation into a war in the true sense of the word (even without a terminological change in the official discourse, as is currently the case), the political and military leadership of the Russian Federation did not change anything in their approach. This resulted in heavy losses in manpower and material and technical resources in that period. Namely, when the Ukrainian leadership came to its senses a few days after the attack started, and the Ukrainian military leadership began consolidating the situation on the ground thanks to the vast intelligence support of the US (satellites and airborne radar systems), long Russian motorized columns, as well as rear service support columns, with weak or non-existent flank or air protection and stuck in the suburbs of Kyiv, Kharkiv or on the approaches to other important strategic or operational facilities, became a relatively easy target for Ukrainian attacks from the ground (most often with the use of portable anti-tank systems) or from the air (using drones). This resulted in highly significant losses (measured in hundreds of units) in tanks, armored fighting vehicles and cargo vehicles, as well as - naturally - personnel. From this time distance (of more than six months), it can be said that those losses were of such proportions that they *deprived the Russian side*

of any possibility of winning the war/SMO in 2022. The stubbornness or inertia of the Russian political and military leadership after the first ten days of the war was noted also by the well-known American analyst George Friedman. At the beginning of May, he wrote that the Russian primary strategic principle has remained the same: instead of concentrating its forces on one critical target in order „to create optimal circumstances for a victory before moving to another target, it is still driven by its primary mission and vision, much of which is predicated on the assumption that the Ukrainian army is an insignificant force that can be defeated in the course of pursuing its primary strategy: seizing cities“ (Friedman, 2022). However - Friedman continued - Moscow has miscalculated. Ukraine is big, and “its forces fought from dispersed and tactically mobile positions, the exact kind of defense Russia is ill-suited to fight” (Ibid.).

Observing and analysing individual tactical-operational and operational-strategic solutions of the Ukrainian side, one can notice unusual similarities between some of them and the suggestions General Radovan Radinović provided in his paper titled “The Concept of an Area Battle”, written prior to his being awarded the rank of general in the late 1980s. Considering the possible response of the Yugoslav People’s Army and the Territorial Defence to the aggression of the forces of the Warsaw Pact, Radinović wrote that in order to avoid devastating blows from the “superior aggressor’s forces, the bulk of the forces defending the directions leading from the border into the depths of the country should be deployed laterally in relation to the estimated armored spearheads” (Radinović, 1988: 64). This is exactly how the Ukrainian forces were deployed, attacking the Russian forces later both from the ground and from the air (with drones). But that is not all. When it comes to the slow Russian advance, especially in Donbas, it should be noted that the Ukrainian forces were positioned there exactly according to the model recommended by General Radinović: “The area for conducting the battle should be arranged according to the type of stronghold” so as “not to restrain one’s own movements and maneuvers, while simultaneously channelling the activity of the aggressor” and forcing it to “deploy forces in width, to conquer area, to suffer losses and thus slow down the penetration in depth”. The strongholds on the front and in depth should be arranged according to the “grid system” (Ibid., 56-57). In the concluding section of his paper, Radinović suggested that “the grouping of the armed forces must be carried out according to the principle of strategic grid, where the hubs of the grid would be the intersection points of the tactical-operational directions that emerge from the border zone into the depths”. This grouping principle enables modular deployment of forces, as well as control of all directions and the entire depth and width of the battlefield” [...] (Ibid., 84). Positioning themselves exactly in this way, the Ukrainian forces in Donbas managed, despite heavy losses, to keep a significant part of that region under their control, maneuver in it and provide organised resistance, reducing the pace of Russian advance to a minimum

along the way. On the other hand, the Russian forces frequently tried to capture strongholds of the Ukrainian Armed Forces and disrupt/break the defensive “grid” by making frontal attacks, which led to significant losses in manpower and waste of time and resources, while the territorial gains were disproportionately small and the entire offensive operation in Donbas was losing momentum. Instead of launching envelopment or encirclement, the units of the Russian Armed Forces kept trying - most often using penetration - to “break down” the Ukrainians’ combat disposition which often proved to be counterproductive in the area of the above-mentioned dense grid of strongholds, fortifications, bunkers and trenches.

In the initial phase of the war in Ukraine, the impression was that the two sides in the war, according to the division made by American admiral Joseph Caldwell Wylie, had opted for different strategies: Russian for the *sequential* or, loosely translated, “algorithmic”, and the Ukrainian for the *cumulative*. According to Admiral Wylie, the first strategy consists of “a series of visible, discrete steps, each of which depends on the one that preceded it”. The second strategy consists of “less perceptible minute accumulation of little items piling one on top of the other until at some unknown point the mass of accumulated actions may be large enough to be critical” (Wylie, 1989: 24). In this paper, we already presented - based on hypotheses, of course - the Russian plan of quickly capturing large cities, cutting Ukrainian defense lines, reaching the Dnieper and surrounding strategic groupings of the Ukrainian armed forces. Its realisation rested precisely on consistency or consequentiality. When it turned out to be unachievable, and after the withdrawal from the vicinity of Kiev, Chernihiv and Sumy at the end of March, the Russian side also switched to the cumulative strategy of inflicting a large number of small strikes (mainly using cruise and to a lesser extent ballistic missiles, and later drones of Iranian origin), albeit without any coherent idea and mainly on operational-tactical goals, expecting that at one moment, as Wylie put it, enough of them will have accumulated to crush the Ukrainian defence. On the other hand, from the beginning of the war, the Ukrainian command gave its units in the field considerable autonomy to attack Russian troops at their own discretion. Their task was to inflict greatest possible damage, wherever it was possible, in order to gain time the forces needed to reorganise and regroup, prepare the rear area for the reception of aid from abroad, implement several additional waves of mobilisation, and continue the war of attrition.

The placement of Russian strategic groupings deserves special analysis and attention. Obviously undermanned and separated from each other by dozens and hundreds of kilometres, the Russian strategic groupings could not profit at all from the benefits of convergent directions of action already discussed in this text. Referring to Clausewitz, American lieutenant-colonel Daniel Davis stated that the great Prussian theoretician recommended that a military leader should not bring all his “forces into play haphazardly”, but seek to concentrate them in a “decisive

mass for the critical moment.”. Once the decisive point has been identified, forces must be engaged in it with the greatest level of boldness. Davis says that Russia acted exactly the opposite at the beginning of the war (Davis, 2022). Dedicating fewer than 200,000 troops to the occupation of a country with over 40 million inhabitants, Putin’s generals –according to Davis – “divided up this comparatively small force into four axes of advance, dissipating their strength everywhere”. Davis speculates that Moscow, had it concentrated its forces in one area, perhaps could have managed to overcome the Ukrainian forces and cause their collapse; however, “by dispersing its strength, the Russians allowed the Ukrainian troops to contain the advance everywhere”, that is, in all four directions (Ibid.).

What Davis wants to say is that, due to this scattered deployment of Russian forces, *there was no expression of the centre of gravity* during the planning and execution of the so-called SMO in its initial phase. Namely, “the centre of gravity is expressed and ensured by engaging the main forces in the chosen direction or part of the operation zone, as well as by directing the efforts and activities of all other factors during the preparation and execution of the operation” (ŠNO, op. cit.: 39). Although at first glance it seems - perhaps due to the impression left by the helicopter landing at the Hostomel airport - that the centre of gravity was expressed by the forces that were engaged in the direction leading to Kiev, the fact is that the units involved in this sector, in addition to being insufficiently strong, were also poorly coordinated and led, and that they failed to realise the main goal - surrounding and blocking the Ukrainian capital.

In the opinion of Nicola Cristadoro, the decision to launch a ground offensive along the above directions, “which are very far from each other, caused a dispersion of disposition (*diradamento del dispositivo*) that made the command system extremely difficult, complicating either maneuvering due to combat activities, or rear service security and the joining of neighbouring sectors for the purpose of unit coordination [...]” (Cristadoro, op. cit., 37). In addition, by deploying invasion forces on several fronts, “direct logistical support to the units was made more difficult due to the implicit dispersion of forces in areas that were neither tangential nor linear” [...], while “the absence of security planning for communication lines allowed the Ukrainian special forces to carry out sabotage activities and destroy bridges and railway junctions, causing logistical isolation between the area of combat operations and the rear area” (Ibid., 42). Problems with logistics significantly dulled the spearhead of the Russian attack and advance, especially around Kiev, and footage of troops on the front lines lacking in everything, from food and fuel to ammunition and spare parts, provoked much malicious commentary in Western media and analytics.

Another major complaint that can be made about the Russian conduct of the war concerns, until the beginning of October, insufficient and inconsistent

incapacitation of Ukrainian background forces to logistically support their own front and maintain the ability of Ukrainian units to engage in armed combat.

Although eight months have passed since the war started, Ukraine has not been subjected to a longer and more comprehensive campaign of strategic bombing. Since Ukraine is naturally divided into two parts by the Dnieper River, and there are battlefields to the east of that significant geographical obstacle, it is clear that the system of bridges (road, railway and dual purpose) and dams (which can also be used for road transport) on this river represents a strategic area of supreme importance, whose destruction/incapacitation would condemn the entire grouping of the Ukrainian army in the east of the country to a much slower replacement and supply, primarily of material and technical means, which would make it impossible for it to actively resist the Russian forces in the long run. As one author noted, the destruction/incapacitation of these 20 crossings controlled by the Ukrainian army (11 road crossings, two railway crossings, 7 road/rail crossings - five of them over the dams of the Dnieper hydropower plants) (Широкоград, 2022) would have cut off the entire Ukrainian army east of the river from supply (without the possibility of an adequate alternative in the form of cargo ships, barges and pontoons), which would have reduced its resistance to zero within a month or two (Митрофанов, 2022). Why this has not been done so far, and whether certain personal business or corporate interests in the Russian Federation itself have contributed/helped to such a decision, which defies the logic of strategy and operations - remains, for now, in the realm of conjecture.

In addition, there has been no systematic disabling of the railway network, or that of the bridges, viaducts and tunnels in western Ukraine that are strategically as important as the bridges over the Dnieper, although these too are used to deliver and transport the West's material support to Kiev without which Ukraine would not be able to wage war. As stated in an American doctrinal document from the end of the last century, a strategic attack [by aircraft, note of the author], viewed historically, represents an attempt to avoid the "carnage of symmetric force-on-force surface operations by engaging the adversary's centre of gravity" (Air Force Doctrine Document 2–1.2, 1998: 1). In other words, a strategic attack serves to directly achieve national or theater strategic objectives without having to resort to classic attrition warfare (Ibid., 2). Instead of systematically disabling the Ukrainian transport infrastructure, especially across the Dnieper, which some authors claim would be the quickest way to end the bloodshed and achieve Russian victory (Широкоград, *op. cit.*), Russian forces are exhausting themselves and losing manpower precisely in ground operations/battles that involve more or less symmetric forces, while the Ukrainian army is being continuously reinforced with Western weapons and ammunition.

Only since October has Russia begun to carry out systematic and more extensive attacks on Ukrainian infrastructure, primarily on the electricity transmission

system, managing - in the short term - to significantly reduce the ability of the Ukrainian rear to materially and technically, as well as in other ways, support the military efforts of the Kiev regime. Had this measure been taken at the very beginning of the so-called SMO, it is questionable whether Ukraine would have been able to effectively wage war all these past months.

4. Criticism of defining/setting the political goals of the war

As we already mentioned, during his address to the citizens of the Russian Federation on 24 February, President Vladimir Putin pointed out that the aim of the special military operation was to denazify and demilitarise Ukraine. Mentioning denazification as the goal of the military operation implied that the government in Kiev was (pro)Nazi, which in the social-psychological context of Europe after the Second World War happens to be an extremely grave and accusatory qualification. This qualification should also imply that Russia would not agree to, and would refuse any political compromise or bargain with such a regime, due to the following question that arises from the Russian/Soviet experience from the biggest world war in history: What kind of agreement would be possible, if any, with a regime that needs to be denazified? However, after the first days of the war, as the failure to realise the objective of the so-called SMO was clearly becoming obvious, Moscow agreed to conduct negotiations with representatives of the government it previously wanted to denazify, thus greatly compromised its own policy and strategy, because it showed - through the willingness of its representatives to sit at the oval table with the representatives of Kiev - that the anti-Nazi elements in Putin's speech and the statements of high-ranking officials in the Kremlin were just "decoration" of a mobilising rhetoric. The first round of negotiations was held as early as 28 February, the second on 3 March, and the third on 7 March 2022, all three in Belarus and all less than two weeks after the beginning of the so-called SMO! The fourth round of negotiations was held on 14-15 March. During the fifth one, held on 29 March in Istanbul, Russia promised to "de-escalate" the operation. It later kept its promise, i.e. withdrew its troops from the vicinity of Kiev, Chernihiv and Sumy, focusing its efforts and forces on the liberation of Donbas.

The Istanbul negotiations and the Russian withdrawal from the north/north-east of Ukraine also marked a turning point in terms of the goal of the war, i.e. the so-called SMO; the radical goal of the operation (to overthrow the regime in Kiev, i.e. denazify entire Ukraine) was transformed into a limited goal (occupation/liberation/annexation of a certain territory and legalisation of success). The negotiations psychologically shook the public in Russia, which was already traumatised by past three decades of "rotten compromises" (the Khasavjurt Agreement and the Minsk Agreements 1 and 2) and also feared the possibility of signing a Minsk 3

Agreement, based on which the disputed areas would still remain parts of Ukraine. Russia's willingness to start communicating with the Ukrainian side served as an additional argument for the authorities in Kiev to become less flexible in negotiations. As noted long ago by the famous French strategist Andre Beaufre, in order to "deprive the enemy of any hope of victory or a favourable agreement (*arreglo ventajoso*), it is necessary to show an unshakable determination to achieve the set goals and reject any idea of compromise" (Beaufre, 1979: 87). However, just four days after the so-called SMO began, the Russian side showed its enemy that there was hope for an agreement that said enemy could find acceptable. Later, as time passed, the Ukrainian side only raised the negotiating stakes, encouraged by the development of events on the front, the increasing material support of the West, and Russia's calculating approach. After all, criticism of this approach also came from Russia itself, as early as in March, when one of the leading Russian theoreticians of war, retired General Aleksandar Vladimirov, made several "prophetic" remarks in an interview regarding the development of the so-called SMO. As a student of the best Russian military school, the famous Military Academy of the General Staff (MAGS), Vladimirov said that he had been taught that "political goals of the war and the positions must never change during an ongoing operation". He also said that "war must be waged decisively and as swiftly as possible", which is why "second and subsequent echelons and reserves should be prepared and brought into battle on time", since otherwise "success could turn into defeat". According to Vladimirov, "positional war is fatal" and "defence is conducted only against a superior enemy", while any "pauses in the war benefit only the enemy" (Владимиров, 2022).³

The events that followed showed that the Kremlin thought and acted exactly the opposite of these suggestions. Russia reformulated the goal of the war (the liberation of Donbas), although today, on ceremonial occasions and only declaratively, the highest Russian officials still mention the denazification of Ukraine as the ultimate goal of the operation, which - as they say - will certainly be achieved. The second echelon of strategic importance was never introduced into the operation, and it was only after the announcement of partial mobilisation, 7 months after the start of the war, that one could talk about its creation in a broader sense. Apart from a series of tactical successes in Donbas (especially the capture of two large cities - Severodonetsk and Lysichansk, in addition to the fall of Mariupol in April), Russian forces were exclusively strategically defensive on other parts of the front. Consequently, the regrouped and strengthened Ukrainian army started attacking in various directions, causing Russia to suffer a heavy defeat in the

³ It is interesting that, in some of his later interviews, General Vladimirov softened his rhetoric and spoke more positively about the course of the so-called SMO, despite obvious omissions and deficiencies in its planning, preparation and, of course, execution.

Kharkiv region at the beginning of September. The situation became complex for the Russian side on other battlefields as well.

During spring and summer, despite the above tactically important series of defeats, Ukraine managed to maintain control over a complex situation, carry out several waves of mobilisation, accept and put to use enormous amounts of military equipment that was donated to it from the West, and later, take a step which to many seemed impossible in June and July - assume strategic initiative. Well-intentioned Russian commentators timely pointed out the time factor, i.e. the need for Russia to maximally intensify its war efforts in Ukraine so as not to end up in a situation where the balance of power would change to its detriment. However, prior to disclosing their observations, it is useful to refer once again to the opinion of General Beaufre, who - in his famous book "Strategy of action" (*Stratégie de l' action*) - expressed the view that "once the action has begun, generally speaking, it must be swift and brutal (*rapide et brutale*) in order to achieve its military objectives as quickly as possible and create an international *fait accompli*" (*un fait accompli international*) (Beaufre, 1966: 109). Otherwise, there is a risk that the enemy will mobilise the supports at its disposal and prolong resistance, and that the operation will deteriorate into an indirect strategy, causing the conflict, "intended to be decisive, to slip into exhaustion and be resolved by the fatigue" (Ibid., 109-110).

At the end of July, after a series of local successes of the Russian army (occupation of Izyum, Papsanaya, Krasno Liman, Severodonetsk and Lisichansk), Alexander Odintsov warned that it was not advisable to protract the implementation of the so-called SMO, i.e. that there was a need to implement a number of measures, from increasing the number of troops on the front by at least one and a half times, to achieving parity in the field of unmanned aerial vehicles. Enumerating the reasons why the war should not be protracted, Odintsov said that there is a risk that time will be working against Russia, and that the mistake of 2014 - when Ukraine was given 8 years to arm itself and dig itself in, which resulted in Russian forces having a difficult time fighting its units - should not be repeated. If we "do not succeed now, Ukraine will increase its potential with the assistance of NATO; it will strike from long distances and our losses will increase many times over" (Одинцев, 2022). As early as in August, and especially in September, it will turn out that Odintsov was absolutely right. He saw another reason for speeding up the operation in the fact that otherwise, Russia will risk increasing its losses and revealing its weak points to NATO, which will then be able to use these in a major European war. As a third reason, Odintsov stated that the Russian society also had certain questions regarding the pace of the operation, and that in the event of the first major failure its attitude towards the authorities will change. Finally, a long war requires enormous resources, and sooner or later, the liberal financial block [in Russia - note of the author] could "turn off the tap" (Ibid.).

Of all the problems that Russia keeps facing in the course of the so-called SMO, one of the most striking is certainly the small number of troops on the ground, caused solely by the avoidance/procrastination of Russia's political leadership to announce at least a partial mobilisation. The peacetime regime in which the war in Ukraine was fought allowed numerous contract soldiers, who did not want to take part in combat operations, to terminate their employment in the Armed Forces without suffering any significant negative consequences. The (irreparable) losses, suffered especially in March, further thinned the ranks of Russian fighters (where losses suffered by the units of the Donetsk and Lugansk Republics should certainly be added to the above). As discussed earlier in this paper, at the beginning of the operation Western sources estimated the total number of Russian strategic groups to be approximately 170.000 to 190.000. As early as in June, sources of the same geographical origin stated that the Russian troops engaged in Ukraine were composed of some 142.000 soldiers (Jones, op. cit., 2022). In October, James Greere, a professor at the prestigious School of Advanced Military Studies, estimated that Russian troops in Ukraine equaled the strength of two full US Army corps (South, 2022). Translated into numbers, this is only about 90.000 troops (2 x 45.000)! Even if one discounted the forces from the Donetsk and Luhansk Republics (no more than 40,000 troops), these numbers were extremely modest, especially compared to the situation on the opposing side. Ukraine underwent several large waves of mobilisation, which - according to Ukrainian President Vladimir Zelensky - caused the Ukrainian Armed Forces to reach 700.000 troops as early as in May (Зеленский, 2022). Even if this number has been exaggerated, there is no doubt that Ukrainian troops on the battlefield far outnumber those of Russia. In July-August, after the capture of Lisichansk, Russian forces showed the first signs of faltering and inability to continue advancing in the Donbas region. At the beginning of September, in just a few days, they lost several thousands of square kilometres in the Kharkiv region, as well as several important cities such as Izyum, which the Russian Army had occupied slowly and with great difficulty in the spring. The situation was especially critical in the south, where Ukrainian forces attacked from several tactical directions (from Mykolaiv, Kryvyi Rih and Zaporozhye), achieving certain successes in some of them. Due to the real threat of the complete collapse of the Russian defence, on 21 September, almost seven months after the start of the operation, Russian President Vladimir Putin announced partial mobilisation (of 300,000 people) and referendums for joining the Russian Federation in four regions (Donetsk, Luhansk, Zaporizhzhya and Kherson). In October, martial law was introduced in these areas. That is when the war in Ukraine acquired a completely new dynamic, and can now be tentatively divided into the period before and after these events (the Russian mobilisation, the referendums, the establishment of the Coordination Council for the needs of the Armed Forces of Russia, and the passing of a series of other acts by the Russian

Duma that directly concerned the war). It is quite obvious that, looking at this war from the standpoint of the Russian state and national interests, all these steps were taken considerably late. We now have a situation where, as a result of their untimeliness, even justified and expedient measures can no longer produce the desired results. This is confirmed, for example, by the long-lasting unfavourable operational-strategic situation which has developed around the city of Kherson and motivated the Russian military leadership to withdraw its troops to the left bank of the Dnieper and leave this regional centre to the Ukrainian forces despite the fact that, since the referendum, Russia considers it to be a part of its own territory. The defeat in the Kharkiv region at the beginning of September was another major failure of the Russian forces which, in addition to the military, also has a significant political and symbolic dimension.

5. Concluding remarks

The misdiagnoses of the Ukrainian society and the army (underestimation), the resulting deployment of inadequate forces, a strategic plan without a clearly defined centre of gravity, losing the initiative on the front and leaving it to the enemy, reluctance to announce mobilisation in a timely fashion (and not only of reservists, but also of the economy and the administrative apparatus - in a word, the entire rear support system), the absence of a campaign to systematically disable the Ukrainian transport and energy infrastructure, as well as -comprehensively viewed - a reactive rather than a proactive approach to the conflict imbued, especially in the February-March period, accompanied by behind-the-scenes calculating and consensual intentions, led the Russian contingent in Ukraine to a defensive position. Both sides in this war need victory. There is currently a fragile equilibrium, with a tendency to shift the balance of power in favour of Ukraine. However, as the French admiral Raoul Castex noted a long time ago, only an offensive can break the equilibrium and bring about a solution, while defensive, due to the fact that it acts to maintain the equilibrium, is unable to create a solution (Castex, 1994: 312). For several months now, with the exception of a small advance in Donbas, Russian troops have been exclusively defending themselves or retreating. Thus, there is no favourable strategic and political outcome of the war on the horizon for Russia.

The impression is that the Kremlin has made similar mistakes as Japan in the second half of the 1930s in the war with China, summarised very well by Mao Zedong in his famous treatise "On Protracted War". In his opinion, the first mistake of the Japanese leadership was piecemeal reinforcement. This is due to the enemy's underestimation of China and also to his shortage of troops. In his opinion, the second mistake consisted of the absence of a main direction of attack. The third mistake was that no strategic coordination was ensured among the Japanese

groups as they attacked. The fourth mistake refers to failure to grasp strategic opportunities (when the Japanese were able to advance further but stopped because of shortage of troops and lack of a strategic pursuit force). The fifth mistake was that the Japanese rarely succeeded in destroying surrounded troops, although they did manage to encircle them on many occasions (Mao Ce Tung, 1957: 452-453).

Almost all the shortcomings listed by the leader of the Chinese revolution could be detected when analysing the so-called SMO - from the delayed/slow manpower reinforcement and the absence of the centre of gravity of the operation, through the absence of cooperation among the four strategic groupings to the missing of favourable strategic opportunities (had partial mobilisation been announced e.g. on 9 May, as was speculated just before the celebration of the Second World War Victory Day, it is very likely that the pace of the offensive operation after the capture of Lisichansk would have continued, and that consequently the entire Donbas region would have ended up in the hands of Russian troops in the summer) and the absence of destruction of the surrounded enemy (the only exception here was the capture of Mariupol, where enemy manpower was destroyed or captured).

Mao Zedong also wrote about another key prerequisite of a successful war, namely political mobilisation. According to his definition, this phrase means “telling the army and the people about the political aim of war”. It is necessary for “every soldier and civilian to see why the war must be fought and how it concerns him” (Ibid., 429). As regards the so-called SMO, the aspect of (re)formulating the political goal of the war and adequately articulating it conceptually and symbolically to the Russian people was not sufficiently taken into account, as evidenced, among other things, by a considerable number of professional soldiers and members of the National Guard of the Russian Federation who chose to terminate their employment contracts rather than be deployed to the battlefield.

Of the three clearly specified goals of the so-called SMO - protection (liberation) of Donbas, denazification and demilitarisation - none have been achieved to date. The key agglomeration of Slavyansk-Kramatorsk, which has both operational-strategic importance and symbolic weight, is still in Ukrainian hands, and without its capture it makes no sense to talk about the liberation of Donbas. Not only that the denazification of Ukraine has not been achieved in the war, but its anti-Russian orientation in internal politics only intensified. The most concrete confirmation of this is, for example, the prohibition of the activities of all “pro-Russian political parties”, the forcing of the Ukrainian Orthodox Church to separate from the Moscow Patriarchate, detention of anyone who exhibits any opposition to the Ukrainian authorities or shows sympathy for Russia, massive demolition of monuments to Soviet military leaders and famous Russian personalities from the areas of culture and art, etc. Although in the course of the so-called SMO the Ukrainian armed forces lost enormous amounts of military equipment, as well as

a significant part of its capacity to produce and repair it, it is also a fact that they simultaneously received equally large amounts of weapons and ammunition (while the repair of damaged equipment is carried out in some European countries), and that they are currently using very modern weapons - which they never had at their disposal before - such as the HIMARS missile systems, which caused considerable damage and losses to Russian troops in the summer and autumn.

Apart from the radical status and territorial recomposition of Ukraine as a state, given the growing costs and increasing human losses, Russia would view any other result of this war as a smaller or greater defeat which would in the long run pave the way for the transformation of Ukraine into a “new or another Poland”, i.e. a Slavic country that is deeply and actively Russophobic. But what could radical recomposition mean, or what kind of Ukrainian defeat would at the same time be considered an acceptable victory for Russia?

In the opinion of the above cited Yuri Apukhtin, the prerequisite for the Ukrainian defeat is “the liberation of Donbas, of the industrial agglomeration of Kharkiv - Dnipropetrovsk - Zaporozhye - Kryvyi Rih and the Black Sea region with Odesa, including access to Transnistria” (Апукhtин, 2022b). In another text, the same commentator presented an identical thesis with a little more detail: “The key to the defeat of the Kiev regime lies in its loss of very large cities in the southeast (Kharkov, with 1.5 million inhabitants, Dnipropetrovsk, with 981.000, Zaporozhye with 723.000, and Kryvyi Rih with 604.000), which happen to be the main industrial and transport nodes of Ukraine and the main manpower mobilisation resources” (Апукhtин, 2022a).

However, based on the current situation, the Russian Armed Forces are not even close to realising this goal. They left the strategic initiative to the adversary, went from offensive to defensive and, then, from defensive to operationally and strategically significant withdrawal (Kherson). The question is whether the Russian leadership, which in the course of this war repeatedly revealed its compromising and calculating positions, is even thinking along the same lines. At the end of October, after more than 8 months of war, Russian Foreign Minister Sergei Lavrov said that Russia was ready to “hear its Western colleagues, should they offer to organise a discussion on improving relations taking into account the interests of Moscow” (PTC, 2022). The statement was made despite the fact that Western countries have so far sent tens of billions of USD in military aid to Ukraine, that they provide it with invaluable intelligence and logistical support, and that “Western colleagues” have repeatedly stated very clearly that they are interested only in Russia’s defeat in this war. After all, Lavrov himself stated at the end of May that “the West has declared total war on Russia and the Russian world” (HCIIM, 2022b), and it is therefore unclear how, and in what way, the West could take into account Russian interests if it is waging a total war against Moscow.

Due to the “shackles” imposed by the Russian political leadership, the military strategy of the Armed Forces of the Russian Federation could not be conceptually and operationally articulated in a manner that would be adequate and adapted to the general circumstances, and which would enable the achievement of victory in the war. This calls into question not only the outcome of this specific war, but also the political fate of the entire Russian Federation.

ЛИТЕРАТУРА / LITERATURE

- Адинцев, А. (2022). Почему нельзя затягивать сроки спецоперации на Украине. *Topwar*, 23.7.2022. <https://topwar.ru/199304-pochemu-nelzja-zatjagivat-sroki-specoperacii-na-ukraine-.html>.
- Апухтин, Ю. (2022a). Насколько реализуемы цели спецоперации на Украине, *Topwar*, 26.5.2022. <https://topwar.ru/196721-naskolko-realizuemy-celi-specoperacii-na-ukraine.html>.
- Апухтин, Ю. (2022b). Что можно считать победой в спецоперации. *Topwar*, 13.7.2022. <https://topwar.ru/198842-cto-mozhno-schitat-pobedoj-v-specoperacii.html>.
- Бирюков, В. (2022). России стоит готовиться к длительной войне?. *Topwar*, 3.4.2022. <https://topwar.ru/194302-rossii-stoit-gotovitsja-k-dlitelnoj-vojne.html>.
- Владимиров, А. (2022). Туман войны сам не рассеется. *Kadet*, 12.3.2022. http://www.kadet.ru/lichno/vlad_v/VPK140322-Tuman_voiny.pdf.
- Зеленский, В. (2022). Президент Украины: С нашей стороны сейчас воюют 700 тысяч человек. *Topwar*, 21.5.2022. <https://topwar.ru/196613-prezident-ukrainy-s-nashej-storony-sejchas-vojujut-700-tysjach-chelovek.html>.
- Иванов, Ю. (2022). Непрофессиональный анализ целей, проведения и возможных результатов СВО. *Topwar*, 19.9.2022. <https://topwar.ru/201797-razmyshlenija-divannogo-stratega.html>.
- Митрофанов, А. (2022). Уничтожив транспортные сооружения через Днепр, можно денацифицировать половину Украины до конца текущего года. *Topwar*, 26.9.2022. <https://topwar.ru/202188-unichtozhiv-transportnye-sooruzhenija-cherez-dnepr-mozhno-denacifirovat-polovinu-ukrainy-do-konca-tekuschego-goda.html>.
- МОРФ (2022). Выступление начальника Главного оперативного управления Генерального штаба ВС РФ — первого заместителя начальника Генерального штаба ВС РФ генерал-полковника Сергея Рудского. *Министерство обороны Российской Федерации (Минобороны России)*, 25.3.2022. https://z.mil.ru/spec_mil_oper/news/more.htm?id=12414735@egNews.
- МОРФ (Министерство обороны РФ) (2007). Военный энциклопедический словарь. Москва: Военное издательство.
- НСПМ (2022a). Петро Порошенко: „Пристанком на Минске споразуме 2015. желео сам да обезбедим време да Украјина ојача војску. Споразум нам није значео ништа, постигли смо све што смо желели”. *Нова српска јолићичка мисао*, 20.6.2022. <http://www.nspm.rs/hronika/petro-porosenko-pristancom-na-minske>

- sporazume-zeleo-sam-da-obezbedim-vreme-da-ukrajina-ojaca-vojsku.-sporazum-nam-nije-znacio-nista-postigli-smo-sve-sto-smo-zeleli.html.
- НСПМ (2022δ). Сергеј Лавров: „Запад је објавио тотални рат Русији и руском свету, нико то не крије”. *Нова српска јолићичка мисао*, 27.5.2022. <http://www.nspm.rs/hronika/sergej-lavrov-zapad-je-objavio-totalni-rat-rusiji-i-ruskom-svetu-niko-to-ne-krije.html>.
- Путин, В. (2022). Обращение Президента Российской Федерации. *Kremlin.ru*, 24.2.2022. <http://www.kremlin.ru/events/president/news/67843>.
- РТС (2022). Лавров: „Москва спремна да саслуша западне колеге”; Кијев: „Једини реалан предлог повлачење руских трупа”. *РТС*, 30.10.2022. <https://www.rts.rs/page/stories/ci/story/3395/rat-u-ukrajini/5001827/rat-rusija-ukrajina-30.10.2022.html>.
- Терзић, В. (1962). *Јујославија у Ајрилском рајћу 1941*. Титоград: Графички завод.
- Ходаренко, М. (2022). Прогнозы кровожадных политологов. *Nvo.ng.ru*, 3.2.2022. https://nvo.ng.ru/realty/2022-02-03/3_1175_donbass.html.
- Широкоград, А. (2022). Днепровские мосты – ключ к победе. *Nvo.ng.ru*, 1.9.2022. https://nvo.ng.ru/realty/2022-09-01/3_1204_key.html.
- Шурыгин, В. (2022). Давайте поймём, а кто же нам противостоит?. *Vnnews.ru*, 03.03.2022. <https://vnnews.ru/vladislav-shurygin-davayte-poumyom-a-k/>.
- Aksenov, P. (2022). Rusija i Ukrajina: Nenaučene lekcije iz Svečinovog dela „Strategija“ – zašto je Kremlj ignorisao fundamentalnu vojnu doktrinu. *BBC na srpskom*, 21.9.2022. <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-62957860>.
- B.V. (2017). Rusija nezadovoljna angažmanom Hrvatske u Ukrajini, operaciju 'Oluja' nazvali 'negativnim iskustvom'. *Dnevnik.hr*, 2.9.2022. <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/rusija-s-neodobranjem-gleda-na-angazman-hrvatske-u-ukrajini-okodonbasa---487782.html>.
- Beaufre, A. (1966). *Strategie de l' action*. Paris: Armand Colin.
- Beaufre, A. (1979). *La guerra revolucionaria: las nuevas formas de la guerra*. Buenos Aires: Editorial Almena.
- Carpenter, M. (2022). U.S. Statement for the Vienna Document Joint PC-FSC Chapter III Meeting. *OSCE*, 18.2.2022. <https://osce.usmission.gov/u-s-statement-for-the-vienna-document-joint-pc-fsc-chapter-iii-meeting-2/>.
- Castex, R. (1994). *Strategic Theories*, Annapolis: Naval Institute Press.
- Ce Tung, M. (1957). *Izabrana dela I*. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
- Cristadoro, N. (2022). Perché è fallito il blitz di Putin, *Limes* 3: 35–45.
- Davis, D. (2022). Could Russia Try To Take Kyiv Again? The War In Ukraine Is Far From Over. *19fortyfive*, 22.10.2022. <https://www.19fortyfive.com/2022/10/could-russia-try-to-take-kyiv-again-the-war-in-ukraine-is-far-from-over/>.
- Friedman, G. (2022). How the Ukraine War May End. *Geopolitical Futures*, 10.5.2022. <https://geopoliticalfutures.com/how-the-ukraine-war-may-end/>.
- Ghulam Dastagir W and Turbiville, G. H. Jr. (1992). *The Voroshilov Lectures, Materials from the Soviet General Staff Academy: Issues of Operational Art Vol. III*. Washington: NDU Press.
- Goya, M. (2022). Guerre en Ukraine: Schumpeter au pays des Soviets ?, *Politique étrangère* 2: 25–38.

- Johnson, R. (2022). Dysfunctional Warfare: The Russian Invasion of Ukraine, *Parameters* 52 (2): 5–20.
- Jolly, E. (2022). Clausewitz en Ukraine, *Brève stratégique* 34: 1-2.
- Jones, G. S, Wasielewski, G. P. Bermudez S. J. (2022). Russia's Losing Hand in Ukraine. *Center for Strategic & International Studies Briefs*, 18.2.2022. <https://www.csis.org/analysis/russias-losing-hand-ukraine>.
- Jones, G. S. (2022). Russia's Ill-Fated Invasion of Ukraine. *Center for Strategic & International Studies Briefs*, 1.6.2022. <https://www.csis.org/analysis/russias-ill-fated-invasion-ukraine-lessons-modern-warfare>.
- Marjanović, R. (1983). *Opšta vojna geografija sa evropskim ratištem*, Beograd: VIZ.
- Mini, F. (2022). La via verso il disastro, *Limes* 2: 203–216.
- Noël, J. C. (2022). Quelle campagne aérienne au-dessus de l'Ukraine? Premiers éléments de réflexion. *Briefings del IFRI*, 31.3.2022. https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/noel_campagne_aerienne_ukraine_2022.pdf.
- Radinović, R. (1988). *Koncept bitke u prostoru* (stručni rad za čin general-majora). Beograd: autor.
- ŠNO – Škola narodne odbrane. (1981). *Priprema i izvođenje operacija oružanih snaga u ONOR-u* (nacrt uputstva). Beograd: Centar visokih vojnih škola JNA.
- South, T. (2022). Army prepares for dispersed warfare with high casualties. *Army Times*, 11.10.2022. <https://www.armytimes.com/news/2022/10/11/army-prepares-for-dispersed-warfare-with-high-casualties/>.
- SSNO – Savezni sekretarijat za narodnu odbranu. (1990). *Upotreba strategijskih grupacija* (privremeno uputstvo). Beograd: SSNO.
- Strategic Attack. Air Force Doctrine Document 2–1.2. *Bits.de*. 23.10.2022. https://www.bits.de/NRANEU/others/END-Archive/USAF-afdd2_1_2%281998%29.pdf.
- Svečin, A. (1956). *Strategija*. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
- Trkanjec, Ž. (2022). Plenković je Ukrajini nudio hrvatska iskustva, ali iz njih nisu ništa naučili: Evo u čemu griješe. *Jutarnji list*, 11.2.2022.: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/plenkovic-je-ukrajini-nudio-hrvatska-iskustva-ali-iz-njih-nisu-nista-naucili-evo-u-cemu-grijese-15157310>.
- Wylie, C. J. (1989). *Military Strategy: A General Theory of Control*. Annapolis: Naval Institute Press.